Anul XXIII. Iulie 1933 Nr. 7.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi viaţa bisericească. =

ABONAMENTUL: Pe un an 260 Lei. Pe o jumătate de an 130 Lei.
Pentru studenţi pe un an: 200 Lei.

BISERICA ORTODOXĂ DIN POLONIA.

Cunoşteam în general din ziare şi reviste situaţia Bisericii ortodoxe din Polonia şi soartea slujitorilor ei şi ştiam că stările din această Biserică nu sunt din cele mai bune. Intr'adevăr ea a avut şi are şi azi foarte multe de îndurat din partea statului polon, influinţat de biserica rom.-cat. intolerantă. Cu ocazia unei recente călătorii prin Polonia, — interesându-mă mai deaproape de soartea Bisericii ortodoxe, — am putut verifica în parte cele cetite, chiar dela slujitorii acestei Biserici.

Cu încorporarea la Polonia a unei părţi considerabile din fostul imperiu rusesc, au trecut la ea mulţi ortodocşi, cu tot ce au moştenit dela pravoslavnicul imperiu ţarist, cu toate averile cu cari au fost înzestrate din abundenţă bisericile, cu toată tradiţia de fast şi măreţie a unei Biserici atotputernice, ai cărei credincioşi formau aproape totalitatea locuitorilor acestui vast imperiu. Soartea acestei Biserici în urma răsboiului mondial s'a schimbat considerabil devenind din religia majoritară o religie minoritară a Poloniei.

In Polonia, din populaţia de 31 milioane, sunt cam 5 milioane ortodocşi, aparţinând celor 3 naţionalităţi: rusă, ucrainiană şi rusă albă. Biserica or-

todoxă poloneză e împărţită în 5 episcopii, cari formează o Mitropolie, al cărei titular este Arhiepiscopul Dionisie al Varşoviei.

Cele 5 episcopii sunt: Varşovia, Pinsk, Vilno, Krzemienice şi Grodno. Are o singură facultate ortodoxă lângă universitatea din Varşovia şi 2 seminarii la Vilno şi Krzemienice. Situaţia ei materială şi culturală stă azi mult în urma Bisericii ortodoxe române. Gradul de cultură al preoţilor e inferior celor dela noi, în urma numărului redus de şcoli teologice. Situaţia materială a preoţilor nu este prea bună. Salarul dela stat e mai mic ca la noi. Venitul principal îl formează sesiunile parohiale cari ajung până la 60 jug. precum şi stola, care în cele mai multe locuri este mai urcată ca la noi, fiindcă jertfelnicia credincioşilor pentru lăcaşul Domnului şi pentru slujitorii lui este mult mai mare decât la noi.

Din cauza diversităţii elementelor componente Biserica ortodoxă poloneză a avut de luptat cu mari dificultăţi de consolidare. La început Ruşii trecuţi prin tratatele de pace la Polonia nu voiau să recunoască situaţia schimbată, ci pretindeau să aibă întâietatea între celelalte confesiuni ca în imperiul ţarist şi să rămână legaţi canoniceşte de Moscova. Văzând însă că aceasta nu se poate, au cerut autocefalia. Refuzând patriarhul Moscovei Tihon, precum şi episcopii ruşi dela Carloviţ [Sârbia], să acorde autocefalia cerută, mitropolitul Varşoviei George Iaroşevschi a rupt legăturile atât cu patriarhia din Moscova cât şi cu cea din Carloviţ şi s'a adresat patriarhiei ecumenice din Constantinopol, care în 1924 i-a recunoscut autocefalia cerută. Acest lucru s'a considerat de unii Ruşi ca o trădare faţă de cauza rusă. Un fanatic arhimandrit rus, ca să răsbune această trădare, a asasinat în Februarie 1924 pe Mitropolitul George al Varşoviei, fostul profesor al arhimandritului asasin.

In scaunul vacant a fost ales de Mitropolit al Varşoviei Dionisie, care a fost recunoscut de toate

Bisericile ortodoxe, afară de cea din Moscova, care a protestat şi de astădată contra recunoaşterii autocefaliei.

Până la anul 1923 — din cauza gravitării mai mult spre Moscova a căpeteniilor Bisericii ortodoxe polone — guvernul polon nu a arătat solicitidunea cuvenită acestei Biserici. Mai târziu însă guvernele poloneze voind să câştige ruşii ortodocşi pe partea lor, pentru a rupe orice legături cu Moscova, i-a arătat mai multă solicitudine: i-a înfiinţat o facultate de teologie şi 2 seminarii şi i-a acordat ajutoare băneşti şi pământ pentru trebuinţele bisericeşti. In schimbul ajutoarelor oferite statul polon exercită asupra Bisericii ortodoxe un control mult mai riguros ca la noi, nu numai în administraţie, ci şi în conducerea Bisericii, încât fără ştirea Ministerului cultelor nu se poate face nimic. Nici o adunare bisericească, nici o adunare eparhială ori a consiliilor eparhiale, nici o conferinţă administrativă a diferitelor organe bisericeşti nu se poate ţine până nu s'a înaintat Ministerului cultelor programa şedinţei şi obiectele dela ordinea zilei şi până acesta nu şi-a dat consimţământul. Adeseori se întâmplă ca Ministerul cultelor să nu admită discutarea anumitor obiecte puse la ordinea zilei, cari nu-i convin. La şedinţă asistă de regulă un comisar al guvernului, care are dreptul de veto. Biserica ortodoxă fiind cu totul aservită puterii statului, autonomia ei e mai mult o ficţiune.

Cam aceeaş soarte o au şi Bisericile ortodoxe din noile republici Letonia şi Lituania, dismembrate din împărăţia rusească. Numărul credincioşilor ortodocşi în aceste republici este însă mult mai mic.

Ziarele şi revistele ne arată cum Biserica ortodoxă din Rusia sovietică este persecutată ca în primele veacuri ale creştinismului: episcopii şi preoţii ucişi şi întemniţaţi cu miile, bisericile închise, dărâmate, sau prefăcute în cinematografe, magazii etc., iar cele rămase despoiate de toată podoaba lor.

In Polonia încă se întâmplă asemenea fapte — ce e drept nu tocmai cu atâta cruzime. Şi aici s'au

confişcat de stat sute de biserici ortodoxe şi s'au cedat romano-catolicilor; altele au fost închise ori li s'a schimbat destinaţia, iar unele au fost chiar dărâmate... Revista „Temoignage" din 17 Noemvrie 1931 arată că în oraşul Cholm [Lublin] ortodocşii în număr de 5000 aveau 10 biserici; astăzi 2 sunt închise, una e prefăcută în cinematograf, alta serveşte de depozit militar. Biserica Sf. Metodiu şi Ciril a fost distrusă în 1919, tocmai în noaptea Paştilor. Trei capele şcolare şi catedrala au fost date bisericii rom.-catolice. Astăzi ortodocşii din Cholm au rămas numai cu o capelă foarte mică.[1]

Revista „Friedensbote" arată, că numai în voivodatul Dublinului au fost târnosite ca biserici romano-catolice 47 biserici cari fuseseră construite de ortodocşi şi pentru ortodocşi. In districtul Şelm şi în Polesia 150 de biserici ortodoxe au fost date bisericii romano-catolice în urma intervenţiei preoţilor catolici. Mai multe din aceste biserici stau închise, deşi ar fi necesare populaţiei ortodoxe.

Cu ocazia petrecerii în Varşovia am făcut o vizită Consistorului arhiepiscopesc şi am voit să mă prezint şi I. P. S. Sale Mitropolitului Dionisie. Fiind însă bolnav Mitropolitul, am fost primit cu multă bunăvoinţă de P. S. Sa episcopul Sava, vicarul Mitropoliei şi totodată directorul Internatului teologic de pe lângă Facultatea teologică. P. S. Sa cu deosebită afabilitate m'a condus şi mi-a arătat Internatul teologic din imediata vecinătate a Consistorului şi a bisericei catedrale ortodoxe. Internatul — o clădire nouă cu 2 etaje — este foarte bine aranjat pentru adăpostirea alor 120 studenţi dela facultatea de teologie, majoritatea bursieri ai statului, între cari şi 2 studenţi români, Ilie Băcioiu, şi I. Chiriţescu, bursieri ai Patriarhiei din Bucureşti, pe care încă i-am cercetat. Tot câte 2 studenţi au câte o cameră destul de confortabilă. In-

---

[1] Unele din aceste date le-am cules din revista „Viitorul" şi din ziarul „Calendarul".

ternatul are bibliotecă destul de bogată, în care sunt şi unele cărţi româneşti, apoi sală de lectură cu diferite reviste între cari unele şi româneşti, iar pe perete am zărit şi portretul poetului Eminescu. Este o capelă spaţioasă şi frumos împodobită pentru săvârşirea serviciilor divine zilnice, la care participă obligator toţi studenţii din internat. De viaţa duhovnicească din Internat se îngrijeşte P. S. Sa episcopul Sava, care are locuinţa în internat, având la dispoziţia sa doi spirituali. M'a surprins neplăcut, când mi s'a arătat în Internat camera „Comisarului guvernului" [rom. catolic] care locuieşte permanent aici. Fără aprobarea acestuia nu se poate face nimic, nici în domeniul gospoderesc, nici în cel administrativ ori duhovnicesc.

Am asistat şi la sf. Liturgie celebrată în biserica catedrală de P. S. Sa episcopul Sava cu mare asistenţă, în decursul căreia au fost hirotoniţi un presbiter şi un diacon. Răspunsurile liturgice au fost date de un excelent cor mixt. La Liturgie asistau studenţii Internatului teologic. La săvârşirea sf. Liturgii am observat unele deosebiri de cult faţă de noi, dintre cari însemn aici câteva: la hirotonii nici preoţii din altar, nici publicul din biserică nu îngenunche, ceea ce este o greşală; „vrednic este" se cântă în limba greacă, nu în limba naţională slavă; „credeul" nu se citeşte, ci se cântă recitativ de întreaga asistenţă sub conducerea diaconului.

Biserica catedrală, zidită în 1864 în stilul rus cunoscut, nu e prea mare şi este împodobită mai modest în comparaţie cu celelalte biserici catedrale. Această biserică a devenit catedrala mitropolitană abia după răsboiu, înainte fiind una din bisericile parohiale din cartierul muncitoresc al Varşoviei, numit „Praga", de pe malul drept al Vistulei. Biserica catedrală mitropolitană era până în 1920 în centrul oraşului în cea mai frumoasă piaţă a Varşoviei numită „mareşal Pilsudski" [fosta Saxă], în apropierea palatului regal, încunjurată de edificiile ministerului de

răsboiu. Catedrala ortodoxă din această piaţă care a fost o operă arhitectonică monumentală, aurită în întregime, bogat împodobită ca toate catedralele ortodoxe şi care a costat înainte de răsboiu zeci de milioane ruble aur, astăzi nu mai există, căci intoleranţa catolică a dărâmat-o până în temelie, de nici urmă n'a mai rămas din ea. Intr'adevăr în această piaţă unde se fac toate părăzile militare, îţi bate la ochi lipsa oricărei statui ori monument. Te întrebi mirat — trecând prin acest loc — cum se poate ca în aceste vremuri de „înfrăţire a popoarelor prin Biserică" intoleranţa religioasă a unor popoară să comită astfel de vandalisme faţă de minoritate, să-i dărâme fără nici o consideraţie locaşurile de închinare şi de preamărire a lui Dumnezeu. Liga Naţiunilor ar avea datoria să se sesizeze de aceste cazuri şi să ia măsuri în consecinţă.

Dărâmându-se această catedrală şi confiscându-se şi alte biserici, astăzi au mai rămas în capitala Poloniei numai trei biserici, toate trei în cartierul muncitoresc, pentru cei peste 5000 de ortodocşi ce au mai rămas.

La fel s'a procedat şi în celelalte centre ale Poloniei. Printr'un simplu decret, statul polon la influinţa catolicismului intransigent şi intolerant a confişcat mai multe sute de biserici ortodoxe, dintre cari unele le-a distrus, iar cele mai multe le-a dăruit catolicilor. Pentru retrocedarea bisericilor confişcate Mitropolia ortodoxă din Varşovia poartă de mai mulţi ani proces cu statul polon. Acest proces, cu enorme cheltuieli pe cari Biserica ortodoxă sărăcită cu greu le poate suporta, se tot amână sub diferite motive. La urma urmei tot se va câştiga, dreptatea fiind pe partea Bisericii ortodoxe.

Un alt exemplu de intoleranţă religioasă aflăm la facultatea teologică ortodoxă din Varşovia. Deşi limba oficială a Bisericei ortodoxe este cea rusă, totuşi profeşorii dela facultate sunt obligaţi să-şi ţină cursurile în limba polonă, foarte deosebită de cea

rusă. Unii profesori însă în ascuns țin cursuri și în limba maternă a studenților.

P. S. Sa episcopul Sava cu multă durere în suflet mi-a arătat tratamentul și suferințele ce le are de îndurat Biserica ortodoxă, dar în acelaș timp era plin de nădejde în viitorul ei și în împlinirea justelor sale revendicări.

*

Ajuns la Lwów [Lemberg] aflu dela consulul nostru general, că și Biserica ortodoxă polonă a comis un act de nedreptate față de biserica noastră, confiscând fără nici un drept biserica ortodoxă română din acest oraș, împreună cu casa parohială de lângă ea, în valoare de câteva milioane Lei, cari sunt proprietatea Mitropoliei noastre din Bucovina, adecă a fondului religionar, încă de sub dominațiunea Austriei. Casa parohială și biserica sunt ocupate de doi călugări ruși, mandatari ai Mitropoliei din Varșovia. Aceștia fac serviciile divine numai în limba slavă, deși cele câteva familii române din Lwów ar avea mai multă îndreptățire și nevoe de a li se face slujba în limba maternă, decât cei câțiva ruși din acest oraș. Pentru retrocedarea acestor realități Mitropolia din Bucovina poartă proces contra Mitropoliei din Varșovia, proces care se va termina desigur în favorul Mitropoliei Bucovinei, fiind ea proprietara acestor bunuri.

In Lwów am vizitat o biserică numită „românească", astăzi în folosința ucrainenilor gr.-catolici. Această biserică zidită din piatră la începutul sec. XVII în stil renaisance-bizantin, după planul lui Paul Romano, are o cupolă zugrăvită, fără nici o pictură pe pereți, fără hore, altarul numai cu cele patru icoane împărătești, deschis deasupra, ca să se vadă icoanele și statuetele catolice din fundul altarului de proveniență mai recentă. Asistând la sfânta Liturgie am văzut cu surprindere umblând cu discul un preot cu barbă [sunt rari aceștia] purtând și epitrafil.

In partea de miazănoapte a bisericii, legată printr'un coridor, se află o foarte frumoasă capelă, numită „a celor trei regi", ceva mai veche ca biserica, în stil renaisance secundar, având o ornamentaţie foarte bogată. Pe pereţi, diferite icoane în stil oriental, cupola înaltă, fără pictură, numai cu mici reliefuri în gips, zugrăvite în culori diferite. La intrarea principală a capelei usciorii sunt din piatră sculptată, având minunate decoraţiuni, cu viţă de vie şi struguri, cari numai la bisericile ortodoxe se găsesc.

Alături de biserică se înalţă un turn, cu patru turnuleţe, zidit pe la anii 1500 după planul lui Petru Borbon, în stil renaisance. Acest turn trece ca unul dintre cele mai frumoase turnuri ale Poloniei.

Interesându-mă să aflu de unde vine această numire a bisericii, nimeni nu mi-a putut da vre-o desluşire. Având ţările româneşti de multe veacuri întinse legături culturale şi comerciale cu acest centru al Liovului, unde în sec. XVII se tipăreau cărţi de slujbă ca: Antologhionul [1628] Octoihul şi Triodul [1640—2] [Vezi Iorga, Istoria bisericii rom. vol. I p. 297], nu este exclus să fie zidită această biserică din dania vreunui voevod român, căci din jertfelnicia voevozilor români s'au zidit atâtea biserici în cele mai îndepărtate ţări.

Aceasta fiind situaţia Bisericii ortodoxe din Polonia, este de datoria celorlalte Biserici surori ca să-i stea în ajutor pentru a-şi putea realiza justele ei revendicări. Cu acest ajutor, un mitropolit energic şi cu multă autoritate va putea dobândi cu timpul atât de necesara libertate şi protecţiune pentru Biserica ortodoxă din Polonia.

Prot. V. NISTOR.

LĂMURIRI NOUĂ PRIVITOARE LA REVOLUŢIA LUI HORIA.

[Urmare].

Din conţinutul scrisorii reiese data, când a fost scrisă către prefectul judeţului Alba Br. Simion Kemény, adecă în 1789. Iar episcopul dela Blaj în acest timp era Ioan Bobb, care îl şi transferase pe popa Toader în Odverem [jud. Alba]. Scrisoarea e în limba ungurească.

Dealtfel preoţimea în toate părţile s'a pus cu crucea în fruntea mişcării, expunându-şi nu numai tot avutul, dar suferind temniţă, bătăi, ba chiar şi moartea. E regretabil că s'a făcut prea puţine cercetări prin arhivele judeţene pentru a se pune în deplină lumină participarea aşa de largă a preoţimii române la revoluţia lui Horia.[1] Aproape în toate judeţele putem observa mişcarea lor neastâmpărată.[2]

Unii din ei serveau ca elemente admirabile de propagandă şi se trimiteau din Munţii apuseni până

[1] Papiu Ilarian A., în Istoria Românilor din Dacia superioară, Viena, I, 1852, pp. 73–4 se plânge de lipsa informaţiilor asupra rescoalei lui Horia, spunând între altele: „In munţi se mai află încă oameni din timpul lui Horia, între alţii spune Iancu, se află un popă bătrân care a fost şi căpitan supt Horia, acest popă, precum şi alţi contimporani, multe desluşiri ar putea face asupra acestei rescoale".

[2] E interesantă broşura Borbalei Gölffy, care, descriind suferinţele sale şi ale familiei sale în revoluţia lui Horia, între altele zice: „In timpul acela sub pretextul vânzării icoanelor mulţi Ruşi se ascundeau între Români. Pe cari aceştia îi primeau foarte bine, îngrijându-i, şi se străduiau să vorbească cu ei în ascuns. Pentru aceasta vină, Românilor nu numai că le cădea greu, dacă dregătorii unguri îi dojeneau, dar ei îndrăzneau să le replice astfel: „Inzadar ne avertizaţi să nu avem relaţii cu Muscalii, pentrucă noi continuăm să le avem, având convingerea statornică, că toţi păcătuesc contra lui Dumnezeu cari ne opresc de-avea legături cu Ruşii, în cari bate o inimă de-o nepreţuită bunătate şi cu cari avem aceeaş religie". cf. Hora pórhada, Pesta, 1823, pp. 7–8.

în ţara lui Dragoş Vodă. Intr'o scrisoare a unui nobil ungur, din Februarie 1785, găsim aceste rânduri preţioase: „Pe hoţul de popă valah pe care Horia l-a trimis solie cu scrisori în Maramurăş, la întoarcere, la începutul acestui an, a fost prins în Cluj şi-au aflat la el scrisorile lui Horia.[1]

In toiul revoluţiei au fost arestaţi, în Noemvrie 1784, preoţii din judeţul Turda: popa Obreja, unit, din Ghiriş-Sft.-Crai, ortodocşii: Dumitru din Ocolişul-mare şi Vasile din Cârcedea, apoi din Alba popa unit Costan din Decea. Toţi au stat în temniţa din Cluj până în Februarie 1785, când au fost eliberaţi, ca nevinovaţi.[2] Tot în Cluj e condamnat la moarte, în Martie 1785, prin tragere în ţeapă, popa Ioan din Bedeleu [jud. Turda], pentru acţiunea lui în revoluţia lui Horia.[3]

Protopopul unit Petru din Niraştău [jud. Mureş] e arestat în 12 Decemvrie 1784 şi dus în temniţa din Târgu-Mureş, de unde bietul părinte scrie prefectului judeţului: „Conform privilegiului dat clerului unit nu-i permis să fie arestat un protopop şi preot unit pe baza unei simple acuze fără să fi fost dovedită".[4] De privilegiul uniţilor le ardea nobililor unguri ameninţaţi cu pierderea averii şi a vieţii lor!

In judeţul Târnava [mică] preoţii se adună la sfat în Noemvrie, cer arme pentru credincioşii lor, dela Sighişoara şi trimit delegaţi la Horia, asemenea fac şi cei din ţinutul Făgăraşului.[5] Cei din ţinutul

---

[1] Revista Hazánk, 1887, p. 207.

[2] Arhivele Statului din Cluj, procesele verbale ale judeţului Cluj.

[3] Densuşianu, o. c., p. 487.

[4] Tr. Popa, Documente etc., p. 112. Un Popa Binu (?) din „Dányá" declară că Domnii trebuie suprimaţi. Ibid., p. 82.

[5] Densuşianu, o. c, p. 287 n. 3, 289. — Sasul Ahlefeld din Făgăraş, raportează către guvernatorul Bruckenthal, la 23 Nov. 1784, între altele: „Aici, slavă Domnului, toate se află în cea mai pacinică linişte. Afară de măsurile porancite de înaltul guvern relativ la supravegherea atentă a poporului român şi a popilor lui şi la aresterea tuturor suspecţilor, am trimis dintre nobilii oraşului acesta, câte un om în fiecare sat, să stea acolo cu întreţinerea şi să dea îndată de ştire şi despre cele mai mici adunări sau alte mişcări suspecte ale Românilor şi ale popilor lor... Preoţimea şi juraţii satelor trebuie că dovedească publicarea patentelor în toate satele

Cohalmului, vre-o 30, ţin o adunare secretă în sediul protopopiatului lor, din satul Paloş, şi decid să înceapă revoluţia şi să atace oraşele Sighişoara, Ibaşfalău, etc.[1] Popa din Şoimuşul-român e arestat, în Decemvrie 1784, pentrucă a declarat public, că patentele Impăratului şi guvernului nu merită nici un crezământ.[2]

Cei mai mulţi preoţi ştiau din amară experienţă că „patentele" acestea ungureşti sunt vorbe goale, minciuni şi nu le dedeau nici o consideraţie. Aşa de exemplu popa Ioan din Micăsasa [jud. Târnava-mică], în Noemvrie 1784, un astfel de ordin guvernial în faţa poporului îl calcă în picioare. Această batjocură a înfuriat autorităţile, care după multă osteneală l-au arestat pe păr. Ioan, ba au intervenit la episcopul Nichitici să-l respopească.[3] Unii dintre preoţi cari ceteau „patentele", le dedeau altă tâlcuire decât ceace conţineau. Guvernul s'a plâns contra obrăzniciei preoţilor ortodocşi către episcopul dela Sibiu. Acesta prin o circulară trimisă tuturor protopopilor săi, amintind pedeapsa popii din Micăsasa, le spune ce fac, şi-i avertizează dacă nu-şi fac datoria:

Guvernul, etc. „au înţeles precum popii cei româneşti mai vârtos înaintea norodului loruşi încredinţat fac strîmbă şi nedreaptă tâlcuială la milostivele porunci împărăteşti pentru sloboda mutare a locuitorilor, şi precum ar urma de acolo, acea mila a împăratului ar fi prin scoaterea dela iobagie, ca slujbă să nu mai facă, şi vestita tabla silindu-se a aduce pe norod la întreagă şi bună înţelegere şi la îndreptare, nici pe stăpânirea varmeghiei [= Belgradului] n'au ascultat. Pentru aceea înaltu craiescul gubernium mi-a intimăluit, ca cumplit şi sub grea

în modul prescris", cf. Bogdan Duică, Gheorghe Lazar, în An. Ac. Rom., secţia literară, seria III, vol. I [1924], pp. 248—9 după Archiv für sieb. Landeskunde. Sibiu, XXXI, pp. 741—42.

[1] Densuşianu o. c., p. 289.

[2] Tr. Popa. o. c., pp. 85—6, 109—11.

[3] Tr. Popa, o. c., pp. 98—99. 114.

pedeapsă, înfricoşare arătând, să vă sfătuesc, ca să nu îndrăznească cineva din preoţi asemenea ceva a cerca, nici preaînaltele porunci împărăteşti a le schimonosi dela chiar adevărata lor înţelegere. Aşa dară după puterea acestei milostive porunci foarte tare să porunceşte tuturor preoţilor din protopopiatul vostru ca să nu îndrăznească înaintea înaltelor orânduели ceva a încerca, nici a face, nici a tâlcui rău şi strâmb, nici a schimosi dela adevărata lor înţelegere, că unii ca aceia cu pedeapsă neiertată se vor pedepsi, dupăcum s'a pedepsit popa Ioan dela Micăsasa care în anul trecut împotriva preaînaltelor rânduieli a urmat, sfatul nostru n'a ascultat, pentru care la prinsoare a căzut şi a se despopi s'au judecat, cel ce la 13 Noemvrie se va despopi prin noi şi mirean va rămânea spre împlinirea rânduitei lui pedepse. Precum aceasta ai primit şi la toţi preoţii ai vestit şi vor face în destul poruncii să ne înştiinţaţi". [1]

Popa Vasile din Pintic [jud. Năsăud] adună pe credincioşii săi noaptea în biserică şi le comunică o scrisoare a lui Horia, care le fixează ziua sosirii sale la ei, dacă nu va putea totuşi veni, ei să fie gata, şi dând semnalul prin tragerea clopotelor să năvălească asupra curţilor nobililor. [2]

Din o circulară a episcopului Gh. Nichitici către protopopi vedem că preoţii din judeţul Solnoc-Doboca încă se înarmaseră în vederea revoluţiei şi guvernul a făcut rânduiala, ca „numai dela preoţi care sunt chiar în suspiţie, adecă în bănuială, să se ia armele, şi nedându-le de bunăvoie, atunci vestita varmeghie cu puterea să le ia". [3]

Noul episcop al Românilor ortodocşi, Ghedeon Nichitici, sârb de origine, om cu carte şi bune in-

[1] Puşcariu, Documente pentru limbă şi istorie, II, Sibiu, 1897, p. 324. M. Voileanu, Momente din viaţa bisericească a Românilor ortodocşi din Transilvania, Sibiu, 1902, p. 54—5 [din 19 Noemv. v. 1785].

[2] Densuşianu, o. c., pp. 288—9.

[3] Puşcariu, o. c., II, p. 61 no. 9; Voileanu, o. c., p. 42 [19 Febr. 1785].

tenţiuni, a sosit în Ardeal abia cu câteva luni înaintea revoluţiei [instalat în 1 Iunie 1784].[1] Şi-a întrebuinţat toată autoritatea sa arhierească ca să pacifice spiritele aşa de agitate. N'a ezitat în toiul revoluţiei, să meargă în mijlocul răsvrătiţilor ca să le vorbească părinteşte, îndemnându-i la linişte şi bunăînţelegere cu nobilii unguri. Iată cum vorbeşte într'o circulară dată din Sibiu, după isbucnirea revoluţiei [în 27 Octomvrie v.] către protopopii săi:

„Cu mare neplăcere, cu destulă scârbă şi durere am înţeles dintr'un milostiv decretum gubernial dela 5 Noem. calendarul cel nou... precum în unele locuri din varmeghia Hinidoaiei, şi a Zarandului şi a Belgradului de jos împreunându-să oamenii, lăsând sfaturile ceale sănătoase şi învăţăturile cele drepte creştineşti, şi sau lipit de neşte povaţă pagubitoare, pornind, părăsind pacea şi liniştea şi fac turburări de să scoală asupra stăpânitorilor ţării stricând pacea cea de obşte, — aceasta înţelegând foarte mam întristat cu sufletul, măcar că vam fost sfătuit ca un duhovnicesc părinte şi arhiereu al vostru ca să vă aşezaţi şi împăciuiţi norodul, săl învăţaţi să fie plecat şi supus mai marilor săi prea înălţatei stăpâniri şi craiescului gubernium şi slăvitei varmeghii, şi maţi înştiinţat că iaste pace şi linişte pretutindenea, aşa ca părintele de fii săi mam bucurat şi acea bucurie a mea dintra cea vestire slabă şi neplăcută lui Dumnezeu şi oamenilor sau întors iară întru îndoită scârbă şi urâciune şi nemulţămire socotind că norodul acesta singur să sloboade sau de alţi neprietini să înşală şi în prăpastia sufletului să bagă, ce voi zice când a tot cliricul nostru neunit

---

[1] Cu prilejul instalării lui Nichitici în Sibiu, revista Saşilor din acest oraş scrie despre el [Siebenbürger Zeitung, 1784 Nr. 3 p. 17]: „Noul episcop îşi va avea reşedinţa în Sibiu şi se va împărtăşi de un salar anual de 4000 florini. Anevoie se va găsi episcop în Europa, care să se poată lăuda cu o turmă atât de mare ca Nichitici. Căci partea cea mai mare a locuitorilor din Transilvania e compusă din Valahi neuniţi. Nu vom greşi, dacă punem numărul lor la cifra de 700.000, iar Valahii uniţi erau în anul 1772 aproximativ 119.280".

mare ruşine pricinuieşte, singur să porneşte, la care a pune contenire că aşa se cuvine, după cum Dumnezeu porunceşte a fi supus mai marilor săi. Şi întralt loc zice că ce iaste alui Dumnezeu daţi lui Dumnezeu şi ce iaste al împăratului [daţi] împăratului, — prin care să înţelege să fie omul supus şi ascultător. Dar această pace prin cine voi sămăna, prin cucernicia voastră, prin protopopi şi preoţi; pentru aceia dar poruncesc vouă să vă siliţi prin locurile unde veţi simţi tulburare, săi învăţaţi cu duhul blândeţelor ca să se părăsească de mişcarea aceasta, şi să nu asculte sfaturile cele rele, ci fieşte care să-şi păzească locul său, moşia şi casa sa, şi după cum am zis datoria sa să o împlinească, ca să aibă milă dela împăratul şi gubernium şi dela noi blagoslovenie, ca întralt şi noi cu tot clirul vom avea ruşine, de care să ferească Dumnezeu.

...Nădăjduiesc că veţi împăciui tulburarea aceasta... aşteptând vesel şi plăcut răspuns de încetarea tulburării".[1] Precum ştim Vlădica înzadar aştepta răspuns plăcut şi vesel!

Circulara de mai sus nu avuse mare răsunet între preoţi şi credincioşi, înfierbântaţi de lupta pentru dreptatea neamului lor. Doi protopopi cari păstoreau chiar în mijlocul poporului resculat ne arată cât era atmosfera de încărcată şi periculoasă pentru viaţa celor cari îndrăzneau să vorbească de pace. Aşa protopopul Iosif Sânzian din Trestia [judeţul Zarand], scrie episcopului Nichitici: „Nu mai ştiu ce să mă fac şi vă rog cu umilinţă că pe cât vă e posibil să-mi acordaţi ajutorul Ilustrităţii Voastre, fiindcă nu mai am unde să-mi plec capul decât să

[1] Telegraful Român, LXXII, Sibiu, 1925, no. 52—3, p. 3—4; — Nichitici către protopopi [18 August 1784], ca preoţii „să fie pildă la bunătate şi la pace şi să fie lumină la arătarea ascultării poruncilor guverniale", căci a auzit „precum că preoţii noştri cei neuniţi, numai ce pornesc pe norod să se scrie la militărie în Bălgrad, cu multe feliuri de făgăduinţi amăgindu-i, a căpătării milelor şi a scutelelor, prin care conscripţie mai tare foc să aţîţă de tulburare întru norod". Banii luaţi dela familiile înscrise să li se restitue. Voileanu, o. c. p. 31—2.

fug, că mă ucid oamenii în casă, fiindcă revoluţiunea creşte din zi în zi".[1] Iar protopopul Ioan Popovici din Hondol [lângă Deva] îi scrie: „Nu numai că nu cutez să ies din casă în vre-o parte oarecare, dar cu ajutorul lui Dumnezeu de abia îmi mai pot păzi şi viaţa".[2]

Guvernul văzând că „patentele" sale şi circularele episcopilor n'au nici un efect liniştitor, hotăreşte prin comisarul guvernial Br. Mihail Bruckenthal, să trimită în mijlocul revoluţionarilor pe doi dintre cei mai de seamă reprezentanţi ai Românilor. Astfel pleacă învăţatul oculist român Ioan Molnar şi episcopul Ghedeon Nichitici în luna Noemvrie 1784 în Munţii Apuseni, leagănul scump şi ocrotitor al celor oropsiţi, al Moţilor revoltaţi. Cel dintâiu în 16—17 Noemvrie e în Brad, unde, în prezenţa căpitanului Gheorghe Crişan şi a lor 600 oameni, ascultă plângerile răsculaţilor cari vreau să fie liberi de jugul iobăgiei, apoi militari ai Împăratului şi cer funcţionari germani, dar unguri nicidecum, etc. Intre cei cari iscălesc raportul lui Molnar, — care le promisese oamenilor că peste 15 zile, dacă vor fi liniştiţi, le va aduce răspunsul guvernului[3] — sunt şi şapte preoţi, toţi din ţinutul Crişului: „Şi noi subsemnaţii preoţi constatăm aici în interesul adevărului, că am văzut şi am auzit toate câte au scris aici pentru noi. — Eu namesnicu [en.] Popa Alexandru, en. Popa Constantin Turciu [din Crişcior], en. popa Ion Cloos, en. Samuil Popovici [din Brad], Mihaiu Popovici, popa Giurgiul Juncoianu [din Brad], en. Dănilă Popovici [din Herţegani].[4]

[1] Densuşianu, Revoluţiunea lui Horia, p. 371 nota 1 [din 17 Noemvrie].

[2] Ibid, p. 371 [din 24 Noemvrie]. — Vezi despre el şi M. Gottlieb v. Hermann, Das alte und neue Kronstadt, II Sibiu, 1887, p. 46.

[3] Confirmă aceasta şi scrisoarea din Deva, 21 Noemvrie, a protopopului I. Sânzian către Nichitici. Ibid., p. 276 n. 2 şi cea a episcopului ort. din Sibiu către Iankovits din 28 Decemvrie. Ibid.

[4] Ibid., pp. 268—77, îndeosebi p. 274. Horia cerea nobililor din judeţul Hunedoara, ca răspunsul la ultimatul său să i se trimită pe Dumineca seara în 14 Noemvrie la popa Daniil din Crişcior, căci altfel va nimici oraşul Deva. Ibid., pp. 197—8.

Dintre aceşti preoţi cel care a jucat un rol mai important în revoluţia din judeţul Zarandului, fiind căpitan al trupelor recunoscut de popor, e popa Costan Turciu din Crişcior, în vârstă de 32 ani, om energic şi cu influenţă asupra credincioşilor, cărora le spunea că pe viitor nu vor mai fi iobagi şi că are poruncă împărătească să cureţe ţinutul lor de Unguri. In cursul revoluţiei păr. Costan cântă în fiecare Mercurea şi Vinerea în biserică: „Mântueşte Doamne poporul Tău". Ţăranii îl preţuiau şi îl iubeau foarte mult, investindu-l cu titlul onorific de Vicar al Românilor ortodocşi din Transilvania.[1] Prins, în Februarie 1785, popa Costan e condamnat la moarte: capul pus în ţeapă şi trupul tras pe roată spre spaima altora. Motivele acestei sentinţe sunt: A comunicat ţăranilor că în viitor nu vor mai face iobăgie; a cununat fica unui suprefect ungur cu un tînăr român; poporul pacificat de oculistul Dr. Molnar l-a revoltat din nou, spunând, că acesta e un spion al Ungurilor şi un om de rea credinţă.[2]

(Va urma) ŞTEFAN METEŞ.

[1] Densuşianu, o. c., pp. 163–4, 234.
[2] Ibid., p. 482.

BUGETUL CULTELOR ŞI BISERICA ORTODOXĂ...

Toate bugetele Cultelor dela răsboi încoace sunt o dovadă grăitoare cu cifre, cum statul nostru ortodox faţă de Biserica ortodoxă arată o sistematică prigonire şi nedreptate, iar faţă de celelalte culte protecţiune şi favoritism. Cum foştii şi actualii guvernanţi, în numele „democraţiei integrale" nu o pot desfiinţa deodată, voesc să-şi ajungă ţinta prin sărăcirea ei şi prin desfiinţarea succesivă a organelor ei. Azi desfiinţează şcoli, seminarii, mâine suprimă posturile organelor centrale eparhiale, considerându-le prea costisitoare; desfiinţează apoi dintr'o trăsătură de condei pe toţi paracliserii — şi aproape jumătate din cântăreţii bisericeşti, iar tuturora le amputează retribuţiunile mult mai mult, ca la ceilalţi slujbaşi ai statului. Dar această prigonire se face numai faţă de Biserica ortodoxă, pe când celelalte culte sunt menajate şi protejate. Pe când la ortodocşi se fac reduceri, la celelalte culte, fie la românii uniţi, fie la ungurii romano-catolici sau reformaţi, ori chiar la mohamedani, nu li se reduce aproape nici o persoană, nu li s'a desfiinţat nici o şcoală, nu li s'a redus nici o organizaţie moştenită dela asupritorii noştri unguri de eri. Din contră, acestora li se acordă an de an noi şi noi favoruri şi noi organizaţiuni.

Sistemul înaugurat în 1919 se continuă cu aceeaşi brutalitate şi nedreptate şi cu totala desconsiderare a Bisericii ortodoxe, care şi anul acesta iese din buget batjocorită şi umilită. E foarte dureros şi umilitor, că în raport cu Biserica ortodoxă cultele minoritare se bucură de o excesivă dotaţie din bu-

getul statului, ceeace trezeşte nemulţumiri şi sensibilităţi mai ales astăzi, când visteria ţării suferă de grele lipsuri financiare, încât se reduc funcţionarii, se amputează salariile şi pensiile şi se suprimă atâtea şi atâtea şcoli şi alte instituţii culturale.

Constatăm cu durere, că reducerile se fac fără nici o proporţie, căci pe când din bugetul de mizerie al Bisericii ortodoxe se face reducere de aproape 44 milioane Lei, iar unor culte minoritare reduceri mult mai moderate, abia de 13 milioane, atunci din banii luaţi dela ortodocşi se dau uniţilor încă aproape 20 milioane, iar ungurilor unitari peste 1 milion Lei.

Este cunoscută atitudinea faţă de Biserică a guvernării Iorga-Argetoianu, pe urma căreia preoţii au rămas neplătiţi pe 6—8 luni. Multe lucruri pe cari nu le-am dorit a făcut acest guvern, dar un lucru de dreptate a făcut dl Iorga, dând decizia Consiliului de Miniştrii Nr. 1762/1931 [Mon. oficial 282 1931] conform căreia la repartizarea ajutorului de stat pentru culte, şi până la constatarea averilor şi nevoilor reale, avea *să se aplice principiul proporţionalităţii*, având-se în vedere numărul sufletelor, în conformitate cu art. 31 din Legea Cultelor.

Dar repartizarea a rămas numai pe hârtie, căci în bugetul pe 1932, faţă de această repartizare s'au prevăzut tuturor cultelor neortodoxe sume în plus, numai Bisericei ortodoxe i s'au tăiat peste 13 milioane Lei, cari s'au atribuit bisericei unite. Dar nu numai atât. Actualul guvern a acordat cu multă munificenţă din bugetul pe 1932 bisericei unite un ajutor extraordinar de 20 mil. Lei pentru complectarea lefurilor preoţilor până la 1 Aprilie 1933. La votarea acestui spor de întregire la salariile preoţilor uniţi s'a invocat egalitatea de salarizare cu a preoţilor ortodocşi. Ar fi justă această pretenţie, dacă nu am şti, că această deosebire provenea din faptul, că în 1931 când Ministerul finanţelor a cerut reducerea

de personal, uniţii au preferat acest plus de reducere la salariile preoţilor, numai să rămână cu personalul dela centrele eparhiale intact. Ceeace le-a reuşit. Nu ne supără că s'a uşurat prin această sporire viaţa celor 1500 preoţi uniţi, dar ceeace ne doare este, că acolo unde s'au găsit 20 milioane pentru a spori salariile preoţilor uniţi, se puteau găsi cu oarecare bunăvoinţă şi cele 44 mil. pentru a nu mări mizeria celor peste 7000 preoţi ortodocşi şi a nu lăsa pe drumuri pe cei 2504 cântăreţi ortodocşi.

*

Pentru a dovedi cele afirmate, vom arăta pe scurt nedreptăţile de 3 ani încoace faţă de Biserica ortodoxă şi favoritismul faţă de celelalte culte şi în special faţă de cel unit şi romano-catolic.

1. In 1929, la Consistorul unit din Blaj s'au avansat în leafă, şi încă destul de bine, fără excepţie, toţi funcţionarii şi s'au creiat 4 posturi nouă, cari în 1928 nu erau, iar Bisericii ortodoxe care încă a cerut majorarea lefii unor funcţionari cu vechime, i s'a refuzat categoric; ba ce e mai mult: s'au suprimat din buget toţi secretarii episcopiilor ortodoxe.

2. In 1931 i s'au suprimat Bisericei ortodoxe fără învoiala ei, sub motivul economiilor bugetare, toţi misionarii, revizorii eparhiali, paraclisierii şi s'a redus numărul consilierilor şi protopopilor, în total peste 1200 persoane, iar în 1933 s'au şters din buget 2504 cântăreţi ortodocşi, câtă vreme Bisericei unite i se reduc abia câteva persoane din diurniştii şi funcţionarii inferiori; în acelaş timp i se înmulţesc episcopiile cu cea din Maramurăş şi cu 10 persoane la acea episcopie.

La episcopiile ortodoxe cu credincioşi dela 300—800 mii, statul nu voeşte să dea leafă decât la 3 consilieri, iar la episcopiile unite şi romano-catolice cu credincioşi mult mai puţini, plăteşte câte 4—6 şi 10 canonici.

3. In bugetul pe 1933 nu s'a prevăzut salarul episcopilor dela cele 2 eparhii ortodoxe vacante, Huşi şi Ismail, însă pe seama episcopului romano-

catolic armean, care are de păstorit cel mult 2000 [două mii] credincioşi, se prevede salar în regulă.

In bugetul pe 1932 găsim pentru armeni 363.360 Lei, iar în 1933 suma de 314.400 Lei [pag 222].

4. O altă dispoziţie dăunătoare Bisericii este neluarea în buget a salariilor preoţilor dela parohiile vacante. Prin această dispoziţie multe sute de altare [numai în Arhiepiscopia Sibiului sunt 92 parohii vacante] rămân pustii şi zeci de mii de credincioşi trăiesc în întunerec fără preot, fără mângăierea sufletească necesară, expuşi tuturor curentelor ucigătoare de suflet.

5. In anii precedenţi prin aplicarea celor 2 curbe de sacrificiu preoţilor ca şi celorlalţi funcţionari publici şi prin cele două curbe speciale aplicate numai preoţilor s'au redus salariile acestora atât de mult, încât au ajuns în urma celor mai inferiori slujbaşi ai statului. Şi aceasta provine din faptul, că fiind odată calculate venitele stolare aproape disparente la statorirea salariilor preoţilor, aceştia primesc acum salarii mai mici ca oricare categorie de funcţionari cu aceeaşi cvalificaţie. Când preoţimea se aştepta să i se repare nedreptăţile făcute, ştergându-se cele două curbe speciale, atunci prin noile dispoziţii ale Ministrului de finanţe i se aplică a cincia curbă. In urma acestor multe curbe preoţii noştri au ajuns în ţara românească codaşii slujbaşilor, căci cele mai multe salarii nu trec de 2000 de lei lunar. Un preot cu bacalaureat şi 4 ani de Academie teologică fără gradaţii primeşte salar lunar abia 1600—1700 Lei, iar unul cu 4 gradaţii, peste 3000 Lei, pe când un picher ori cantonier dela C. F. R. cu 4 clase primare primeşte vre-o 2000 Lei lunar, iar un sergent dela poliţie tot atât, pe când servitorii dela Ministere vr'o 3000 Lei.

Te întrebi cu oarecare îngrijorare şi durere, ce-i rămâne bietului preot din salarul de mizerie după reţinerea de 10% la fondul de pensii, după impozitul global şi cel de 4 şi 3%? Poate abia ceva peste 1000 Lei. Cum va putea el oare să trăiască,

să-şi crească copiii la şcoală, conform obligaţiilor sociale ce le are, din acest salar?

*

Pentru a putea mai bine aprecia, cum s'au favorizat celelalte culte, şi în special cel unit în paguba Bisericii ortodoxe, trebue să arătăm, că raportul între ortodocşi şi uniţi este de 10 : 1. Din totalul locuitorilor ţării de circa 18 milioane ortodocşii sunt 13 milioane, uniţii circa 1.300.000 iar romano-catolicii ceva peste un milion. In Ardeal sunt circa 2 milioane ortodocşi, raportul dintre aceştia şi uniţi fiind de 3 : 2. Deci şi ajutoarele ce le acoardă statul ar trebui să fie şi până la statorirea situaţiei materiale, în proporţie cu numărul sufletelor, neţinând seamă de averile mult mai considerabile ale cultelor eterodoxe, înzestrate cu multă munificenţă de fosta monarhie austro-ungară, care s'a arătat atât de vrăşmaşe Bisericii ortodoxe, precum nici de nevoile reale, conf. art. 31 din Legea cultelor.

Pentru evidenţiarea nedreptăţii Bisericii ortodoxe şi favorizarea celorlalte culte vom arăta comparativ situaţia tuturora înşirându-le în coloane.

Personalul diferitelor biserici se prezintă astfel:

A]

	Ortodocşi	Uniţi	Rom.-cat.	Reformaţi	Unitari	Evang.-lut.
Episcopi	18	5	6	1	1	1
Consilieri [canonici] . .	54	31	17	—	—	—
Protopopi	73	75	28	25	4	8
Preoţi	7825	1569	696	836	113	282
Secretari eparhiali . .	1	10	8	—	—	—
Spirituali la Acad. teol.	—	3	—	—	—	—
Secretari la Acad. teol.	—	3	—	—	—	—

Ţinând cont de proporţia credincioşilor *Biserica ortodoxă ar trebui să aibă* faţă de:

B]

	Uniţi	Rom.-cat.	Reformaţi	Unitari	Evang.-lut.
Episcopi	50	78	20	170	43
Consilieri (canonici) .	310	221	—	—	—
Protopopi	750	364	460	680	344
Preoţi	15690	10166	16720	192.000	12126
Secretari eparhiali . .	100	117	20	170	—
Spirituali la Acad. teol.	30	—	—	—	—
Secretari la Acad. teol.	30	—	—	—	—

Având în vedere situaţia actuală din Biserica ortodoxă în proporţia credincioşilor, *celelalte culte ar trebui să aibă numai:*

C]

	Uniţi	Rom.-cat.	Reformaţi	Unitari	Evan.-lut.
Episcopi	2	2	1	—	—
Consilieri	5	4	—	—	—
Protopopi	7	6	4	0·4	2
Preoţi	782	602	360	46	18[illegible]

Oricine poate uşor constata disproporţia enormă dintre situaţia de inferioritate a Bisericii ortodoxe şi a celorlalte culte. Şi în vechiul regat au fost până în 1929 mai mulţi protopopi în fiecare judeţ, dar s'au redus, lăsându-se numai câte unul de judeţ,

pe când la uniţi s'au lăsat toţi cei 75 protopopi, aşa că astăzi au cu 2 mai mulţi decât întreaga Biserică ortodoxă. Tot aşa s'a întâmplat cu consilierii şi cu celalalt personal dela centrele eparhiale.

De pildă Arhiepiscopia romano-catolică din Bucureşti are consistoriu la 21 preoţi, episcopia dela Iaşi la 34 preoţi, cea din Satu-mare la 59 şi cea din Orade la 65 preoţi [mai puţin decât un protopopiat ortodox din vechiul regat]. Episcopia armeană are abia 6 preoţi. Pentru aceste centre eparhiale statul plăteşte în criza de azi sume considerabile, egale sau mai mari decât la centrele eparhiale ortodoxe cu preoţi şi credincioşi înzeciţi. Numai arhiepiscopia ortodoxă din Bucureşti are cu peste 600.000 de credincioşi mai mulţi decât *toate* episcopiile unite la olaltă. Foarte frumos a amintit I. P. S. Sa Patriarhul Miron într'un discurs la Senat, că în împrejurările anormale de azi, Biserica ortodoxă este nevoită să iasă la lucru în ogorul înţelenit al sufletelor cu un singur plug, pe când celelalte culte cu 3—4—5 pluguri. Deci cum va putea să aibă cu mijloace mai reduse acelaş spor şi rezultat ca şi cultele neortodoxe?

*

Să vedem cum se prezintă cifrele bugetului pe 1933.

Bugetul cultelor pe anul bugetar dela 1 Aprilie 1933 până la 1 Aprilie 1934 este de 505.778.157 Lei, cu o scădere de 35.878.435 Lei, faţă de 1932.

Din suma de sus primesc:

ortodocşii	369.861.552	Lei
uniţii	63.492.042	„
rom.-cat.	25.167.440	„
ev.-lut.	9 234.070	„
reformaţii	18.222.890	„
unitarii	3.598.600	„
mozaicii	7.570.000	„
mohamedanii . .	5.631.593	„

Faţă de anul trecut 1932 *primesc mai puţin*:

ortodocşii	cu Lei	. .	43.880.658·—
rom.-cat.	„ „	. .	6.657.299·—
reformaţii	„ „	. .	2.680.347·—
ev.-lut.	„ „	. .	2.596.461·—
mozaicii	„ „	. .	1.036.250·—
mohamed.	„ „	. .	103.749·—

Faţă de anul 1932 *primesc mai mult:*

uniţii	cu Lei	. . .	19.750.586·—
unitarii	„ „	. . .	1.325.743·—
Total		. . . . .	*Lei 21.076.329·—*

Se taie deci din leafa de mizerie a preoţilor ortodocşi şi se ia leafa alor 2504 cântăreţi, în sumă de aproape 44 milioane Lei, ca să se dea uniţilor şi unitarilor maghiari.

Ţinând cont de proporţia sufletelor credincioşilor şi de sumele ce primesc diferitele culte, *Biserica ortodoxă ar trebui să primească* [în cifre rotunde] în loc de ce primeşte azi următoarele sume:

faţă de	uniţi	circa	634	mil. Lei
„ „	rom.-cat.	„	390	„ „
„ „	reform.	„	390	„ „
„ „	ev.-lut.	„	396	„ „
„ „	unitari	„	612	„ „
„ „	moham.	„	448	„ „

Celelalte culte — având în vedere suma ce o primeşte Biserica ortodoxă — păstrând proporţia sufletelor *ar trebui să primească numai:*

Uniţii	37	milioane
Rom.-catolicii . . .	27	„
Reformaţii	17	„
Ev. lut.	8·5	„
Unitarii	2·1	„
Mohamedanii . . .	4·5	„

Din aceste cifre rezultă destul de evident nedreptăţirea Bisericii ortodoxe şi favorizarea celor-

lalte culte. Astfel statul ar trebui să dea Bisericii ortodoxe de 10 ori mai mult decât primeşte biserica unită, deci cu *265 mil. Lei mai mult decât primeşte azi.* Luând de bază suma ce o primeşte Biserica ortodoxă uniţii ar trebui să primească numai a 10-a parte, deci *cu 26 milioane Lei mai puţin decât primesc astăzi*, iar celelalte culte cu mai multe milioane mai puţin, pentruca să fie echitate.

*

1. Să vedem cum sprijineşte statul nostru român diferitele institute de educaţie a clerului. Institutul teologic ref. maghiar din Cluj primeşte 1.211.160 Lei [stat 369], iar cel ortodox român din Cluj numai 1.060.800 Lei [stat 296]; deci cel din urmă primeşte, fiindcă e românesc, cu 156.360 Lei mai puţin decât cel maghiar. Institutul teologic unitar din Cluj primeşte 1.048.800 Lei [stat 376], deci numai cu ceva mai puţin ca cel român.

2. Statul plăteşte pentru uniţi 75 protopopi cu 2250 Lei diurnă lunară în total 2.025.000 Lei, iar pentru ortodocşi 73 protopopi cu suma de 2.001.000 Lei [art. 50], deci cei uniţi primesc cu 24.000 Lei mai mult decât cei ortodocşi, deşi în proporţie *n'ar trebui să primească decât 200.000 Lei.*

In Ardeal avem numai 28 protopopi ortodocşi bugetaţi, aproape câte unul de judeţ, ca în vechiul regat, deşi de fapt funcţionează 83 protopopi, aşa că suma ce o dă statul se împarte între toţi, iar în felul acesta un protopop primeşte lunar numai vre-o 750 Lei, iar *cel unit 2250 Lei.*

3. Mult lux de cheltuieli se face şi cu centrele eparhiale ale celorlalte culte şi în special cu retribuirea alor 31 canonici uniţi şi 17 canonici romano-catolici, aproape toţi celibatari, câte 4—6—10 de o eparhie, iar la ortodocşi abia câte 3 consilieri.

4. Tot asemenea s'ar putea face mari economii prin reducerea numărului prea mare de preoţi uniţi şi de ai celorlalte culte, cari au foarte multe parohii cu foarte puţini credincioşi, cu 10—30 suflete

şi sute de parohii cu mai puţin de 100 suflete şi protopopiate cu mai puţin de 10 parohii, pe când la ortodocşi atât parohiile cât şi protopopiatele au mult mai mulţi credincioşi, pe cum am arătat.

Şi dacă e vorba să se facă economii bugetare, atunci să se înceapă cu reducerea subsecretarilor de stat, a sinecuriştilor şi a altor cheltuieli de prisos, fără consideraţiuni politice şi confesionale. Căci din bugetul redus al ţării nu e îngăduit să se întreţină luxul episcopal şi canonical al uniţilor şi romano-catolicilor, nici luxul de preoţi al acestora şi al ungurilor. Dacă e vorba de reduceri ele să se facă mai întâi la catolici, căci cele 10 episcopii cu peste 100 protopopi la 2 milioane de suflete apasă mult mai greu bugetul ţării, decât cele 18 ortodoxe cu 73 protopopi la 13 milioane suflete.

5. Dar nici salariile ce le primesc diferitele categorii de slujbaşi nu sunt la fel. De pildă casierul dela episcopiile ortodoxe are 5250 Lei, iar la cele unite 5950 Lei; economul dela Academia teologică ortodoxă 2300 Lei dela cele unite 2850—2950 Lei.

6. La cele 3 Institute teologice unite găsim câte 1 spiritual cu leafă de 4400—4500 şi 5500 Lei lunar şi câte un secretar cu diurna lunară de 750 Lei, iar la Acadnmiile teologice ortodoxe nu găsim nici unul.

7. Mai amintim, că la ortodocşi găsim în buget un singur secretar la Patriarhie, pe când la uniţi la Blaj 4 [patru] cu leafă de 5950—6600 Lei, iar la celelalte 4 episcopii unite în total 6 secretari cu leafă dela 3650—6200 Lei. Chiar şi la romano-catolici câte 1—2 secretari de episcopie.

Ne putem pune întrebarea, dacă e legal şi omenos lucru acest tratament maşter faţă de unii şi favorizarea faţă de alţii? Noi nu cerem ca să se ia dela celelalte culte cele ce li se cuvin, dar pretindem, ca atunci când statul luptă cu aşa de mari greutăţi financiare, să sprijinească în aceeaş măsură toate bisericile, iar când este vorba să se

facă economii, atunci să le facă deopotrivă, dar nu pe unii să-i îmbuibe, iară altora să le ia şi strictul necesar.

*

Sunt foarte dureroase aceste constatări pentru noi. E regretabil însă, că toate intervenţiile dese şi documentate ale Chiriarhilor şi ale unor parlamentari ortodocşi nu au isbutit să facă să înceteze inegalitatea, nedreptatea şi umilirea Bisericii ortodoxe şi a clerului ei şi favoritismul celorlalte culte eterodoxe. Dl Ministru Madgearu a recunoscut în faţa unei delegaţii nedreptăţirea Bisericii ortodoxe, dar a răspuns, că nu poate face nimic.

Dl I. Banciu, pe când era directorul contabilităţii Ministerului Cultelor, întrebat fiind de dl Ministru Costăchescu dacă sunt adevărate nedreptăţile Bisericii ortodoxe presentate într'un memoriu, a răspuns afirmativ.

Tot asemenea, un ministru la întrebarea unui parlamentar, că de ce favorizează într'atâta biserica unită, a răspuns: „pentrucă această biserică este aderenta lui politică". Fără comentar.

Revendicările Bisericii ortodoxe, în urma acestor constatări sunt:

1. achitarea salariilor restante;

2. ştergerea celor 2 curbe speciale;

3. menţinerea tuturor posturilor avute în bugetul pe 1930, cu toate drepturile de salarizare înscrise în acel buget;

4. salarizarea preoţilor şi celorlalţi slujbaşi conform cvalificaţiei lor, ca şi ceilalţi funcţionari publici;

5. aplicarea proporţionalităţii la repartizarea ajutorului de stat pentru culte, având-se în vedere numărul sufletelor, averea ce posed şi nevoile reale, conform art. 31 din Legea cultelor.

Numai îndeplinirea acestor juste desiderate pot pune sfânta Biserică a neamului în condiţiile cele mai favorabile de afirmare în slujba naţională, iar

pe preoţii ortodocşi în condiţii mai omeneşti, pentru a-şi putea îndeplini misiunea sfântă, cum se cuvine.

Cu toată această sărăcie se poate constata cu deplină satisfacţie, că preoţimea ortodoxă nu a dezertat dela datoria ei şi este la locul ei, înteţindu-şi puterile pentru a-şi putea mai bine îndeplini misiunea sfântă de a coborî în sufletele credincioşilor învăţătura evangheliei lui Hristos.

Din partea chiriarhilor, din partea diferitelor Asociaţii preoţeşti s'au înaintat nenumărate memorii şi s'au făcut repeţite intervenţii până la cel mai înalt for pentru îmbunătăţirea sorţii slujbaşilor bisericeşti şi pentru înlăturarea nedreptăţilor, dar toate au fost zadarnice.

De aceea pentru realizarea tuturor justelor revendicări trebuesc făcute toate eforturile şi în viitor; şi se cere aici unanima solidaritate a chiriarhilor, a întregei preoţimi şi a parlamentarilor ortodocşi, preoţi şi mireni deopotrivă, fără considerare la coloarea politică. Fără această solidaritate, care uneori a lipsit, nu se poate face nimic şi orice efort rămâne zadarnic.

Am dori să vedem, în sfârşit, restabilindu-se pacea confesională prin încetarea agresiunilor din cealaltă parte, prin fixarea unui drept echilibru în toate privinţele, în viaţa publică, între cultele acestei ţări.

Pr. V. NICHIFOR.

ÎNCEPUTURILE NESTORIANISMULUI

[Urmare].

4. EPISTOLA SINODULUI DIN ALEXANDRIA.

Epistola redactată de Ciril în numele sinodului ţinut în Alexandria este una dintre cele mai însemnate. Insemnătatea ei constă în faptul, că este primul comentar autentic al celor 12 anatematisme. Din ea ne putem lămuri mai bine, cu privire la ideea pe care a voit să o exprime în cutare sau cutare anatematisma concisă. In cele următoare redau numai partea dogmatică a epistolei, căci în cazul de faţă îndeosebi aceea ne interesează.

„Credinţa bisericii catolice şi apostolice, la care consimţesc toţi episcopii ortodocşi din răsărit şi apus, este aceasta:

Credem într'unul Dumnezeu, Tatăl Atotţiitorul, Făcătorul tuturor celor văzute şi nevăzute; şi într'unul Domnul Isus Hristos, Fiul lui Dumnezeu cel Unul-născut, născut din Tatăl, adecă din fiinţa Tatălui — Dumnezeu din Dumnezeu, lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat — născut, nu făcut, de o fiinţă cu Tatăl, prin Carele toate s'au făcut şi cele din ceriu şi cele de pe pământ; Carele pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire s'a pogorât şi s'a întrupat şi s'a făcut om; a pătimit şi a înviat a treia zi; s'a înălţat la ceriuri, venind să judece vii şi morţii. Şi întru Duhul cel sfânt. Iară pe ceice zic: Era odată când nu era şi înainte de-a se naşte nu era şi că din cele ce nu există s'a făcut, sau zic că este dintr'alt ipostas oarecare, sau fiinţă şi că Fiul lui Dumnezeu este

stricăcios sau schimbăcios, pe aceştia îi anatemizează biserica catolică şi apostolică.[1]

Urmând pretutindenea mărturisirilor sfinţilor părinţi, cari au fost făcute vorbind Duhul Sfânt în ei şi urmărind cu grijă scopul ideilor lor şi bătătorind oarecum calea regală zicem, că însuşi Cuvântul cel Unul-născut al lui Dumnezeu — Cel născut din însaş fiinţa Tatălui, Dumnezeul cel adevărat din Dumnezeul cel adevărat, lumina cea din lumină, Cel prin care toate s'au făcut şi cele din cer şi cele de pe pământ — pogorându-se din pricina mântuirii noastre şi dându-se pe sine spre deşertare, s'a întrupat şi s'a făcut om. Adecă luând trup din Sfânta Fecioară şi făcându-şi-l chiar din pântece al său propriu, a răbdat naşterea ca şi noi şi a ieşit ca om din femee. Nu a lăpădat ceeace a fost, deşi s'a arătat luând trup şi sânge, ci a rămas ceeace a fost, adecă Dumnezeu adevărat şi natural. Nu zicem că trupul s'a prefăcut în natura divinităţii, nici că natura negrăită a Dumnezeu-Cuvântului a trecut în natura trupului — deoarece El este imutabil şi cu totului neschimbat, fiind pururea acelaş după Scripturi. Că Dumnezeu umplea toată zidirea şi era Impreună-şezător pe scaun cu Celce l-a născut — chiar şi atunci când s'a făcut văzut şi era încă în scutece şi la sânul Fecioarei, care la născut. Căci divinitatea nu este determinată de cantitate şi mărime şi nici nu sufere mărginire.

Deşi mărturisim că Dumnezeu-Cuvântul s'a unit ipostatic cu trupul, adorăm numai un Fiu şi Domn Isus Hristos, fără a pune la o parte şi a despărţi pe om de Dumnezeu, dar şi fără a-i împreuna întreolaltă numai prin unitatea demnităţii şi autorităţii [căci aceasta-i înoire şi nimic altceva]. Hristos nu-l numim pe Cuvântul lui Dumnezeu singur, deasemenea nici pe cel născut din femee singur, alt Hristos. Numai un Hristos ştim: pe Cuvântul lui

[1] Ultimele rânduri privesc în special pe arienii condamnaţi de către sinodul I. ecumenic.

Dumnezeu Tatăl împreună cu propriul său trup. A fost uns cu noi, deşi El însuşi dă Duhul celor vrednici de a-l lua şi nu cu măsura,[1] dupăcum zice fericitul evangelist Ioan. Dar nici aceea nu o zicem, că Cuvântul lui Dumnezeu a locuit în cel născut din Sfânta Fecioară ca într'un om de rând, pentruca să nu se socotească, că Hristos este om purtător de Dumnezeu. Cuvântul s'a sălăşluit întru noi şi s'a zis, că în Hristos locuieşte toată plenitudinea dumnezeirii trupeşte.[2] Făcându-se trup nu înţelegem şi nu zicem, că locuieşte [în acel trup] la fel cum locuieşte în sfinţi, ci unindu-se cu el fiinţial şi neprefăcându-se în trup şi-a făcut o locuire, care se poate zice că este ca cea a sufletului omului în propriul său trup.

Unul este deci Hristos şi Fiul şi Domnul, dar totuşi nu aşa caşicum omul ar avea cu Dumnezeu o legătură care rezidă numai în unitatea demnităţii, sau autorităţii. Egalitatea cinstei nu uneşte naturile. Petru şi Ioan b. o. deşi egali întreolaltă în cinste, întrucât sunt apostoli şi învăţăcei sfinţi, nu sunt „unul". Felul unirii nu-l înţelegem în sensul unei simple puneri lângă olaltă, căci aceasta nu este suficientă pentru uniunea fizică; nici ca o participare relativă, cum suntem noi Domnului, dupăcum s'a scris: „Un Duh suntem cu El".[3] Mai vârtos lăpădăm numele *συνάφεια* ca nefiind în stare să exprime unirea. Pe Cuvântul lui Dumnezeu încă nu-l numim Dumnezeul sau Stăpânul lui Hristos, pentruca să nu tăiem din nou în două pe Hristos cel „Unul", pe Fiul, pe Domnul şi să cădem astfel în crima blasfemiei — făcându-l pe El, Dumnezeul şi Stăpânul său propriu. Cuvântul lui Dumnezeu fiind unit cu trupul ipostatic, precum am zis deja mai 'nainte, este Dumnezeu a toate şi stăpâneşte totul. Sieşi nu-şi este nici slugă, nici stăpân. A socoti şi a vorbi aşa ceva este mai vârtos lucru nebunesc şi lipsit de evlavie. El a numit pe Tatăl: Dumnezeul

[1] Ioan 3_{14}. [2] Col. 2_{9}. [3] I. Cor. 6_{17}.

său, deşi este din fiinţa Lui şi Dumnezeu din fire. Nu am uitat însă, că pe lângă aceea că El a rămas Dumnezeu, s'a făcut şi om sub Dumnezeu, după cuvenita lege a naturii umane. Cum să îşi fie El sieşi Dumnezeu sau Stăpân? El însuşi zice, că este dimpreună cu noi sub Dumnezeu, dar numai ca om şi în măsura recerută şi cuvenită pentru deşertare. Aşa s'a făcut şi sub lege, deşi ca Dumnezeu El a promulgat legea, fiind legislator.

Nu admitem să se zică despre Hristos: „Cinstesc haina pentru celce a îmbrăcat-o şi ador pe cel văzut pentru cel nevăzut". Pe lângă aceasta este înfricoşător a zice şi aceea: „Celce a fost luat este împreună numit Dumnezeu, cu Celce l-a luat". Celce zice aceasta îl împărţeşte iarăş în doi Hristoşi şi pune pe om singur la o parte şi pe Dumnezeu de asemenea. In felul acesta unirea este negată cu adevărat. După ea, cineva nu este numai *împreună*-adorat ca un altul în altul, nici numai *împreună*-numit Dumnezeu. Unul este Isus Hristos, Fiul cel Unulnăscut, fiind şi cinstit cu o singură închinare dimpreună cu propriul său trup.

Mărturisim după Scripturi, că însuşi Fiul cel născut din Dumnezeu-Tatăl şi Dumnezeu Unul-născut a pătimit pentru noi, deşi este nepătimitor după propia sa natură. *Era în trupul cel răstignit, însusindu-Şi fără durere patimile trupului propriu.* Deşi după natură este viaţă, fiind însuşi învierea, prin harul lui Dumnezeu a gustat moartea pentru toţi, dând lui Dumnezeu propriul său trup. Prin putere nespusă a pătimit moartea, pentruca să se facă mai întâiu în propriul său trup primul născut din morţi şi începătură celor adormiţi şi să pregătească prin harul lui Dumnezeu naturii omului calea pentru reîntoarcerea la nestricăciune, chiar aşa dupăcum am zis: „Să guste moartea pentru toţi". A treia zi a înviat prădând iadul. Chiar dacă se zice că învierea morţilor se face prin om,[1] înţelegem pe Cuvântul

[1] I. Cor. 15$_{21}$.

lui Dumnezeu făcut om. Prin El a fost zdrobită stăpânia morții. Ca un singur Fiu și Domn va veni la vreme întru mărirea Tatălui, să judece lumea întru dreptate, precum este scris.[1]

Este necesar să mai adăugăm și aceea, că vestind moartea cea după trup a Unuia-născut Fiului lui Dumnezeu, adecă a lui Isus Hristos și mărturisind învierea cea din morți și înălțarea la ceriuri, săvârșim jertfa cea nesângeroasă în biserici. Și așa participăm la binecuvântările mistice și ne sfințim. părtași făcându-ne sfântului trup și cinstitului sânge al Mântuitorului nostru al tuturor, Isus Hristos. Nu-l primim ca pe un trup de rând — să nu fie! Nici ca pe al unui bărbat, care a fost sfințit și împreunat cu Cuvântul după unitatea demnității, adecă ca pe unul care a avut locuirea divină, ci ca făcător de viață cu adevărat și propriu al Cuvântului însuși. Dumnezeu fiind viață după natură, deoarece s'a făcut una cu propriul său trup, l-a făcut și pe el de viață făcător. Așa încât dacă zice către noi: „Amin, amin zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui",[2] nu-l socotim ca pe al unui om asemenea nouă [cum va fi trupul omului făcător de viață, numai după natura sa proprie?] ci ca pe unul care a devenit cu adevărat propriu al Celui ce s'a făcut și s'a numit pentru noi Fiu și Om.

Expresiunile Mântuitorului nostru din Evangelii nu le împărțim nici între două ipostase, nici între două persoane. Hristos cel unul și singur nu este îndoit, deși se socotește că este unit din două lucruri deosebite spre o uniune nedespărțită, dupăcum se consideră și omul că este din suflet și trup, dar nu îndoit, ci mai vârtos „unul" din ambele. Judecând drept credem, că cele omenești și pe lângă ele și cele dumnezeiești s'au zis numai despre „Unul". Când zice ca Dumnezeu despre Sine însuși: „Celce m'a văzut pe mine a văzut pe Tatăl"[3] și „Eu și Tatăl una suntem",[4] înțelegem natura lui inefabilă

[1] Ps. 97 $_9$. [2] Ioan 6 $_{54}$. [3] Ioan 14 $_9$. [4] Ioan 10 $_{38}$.

şi divină, după care pentru identitatea fiinţei este una cu Părintele său şi „icoană şi pecete şi strălucire a măririi Lui“.[1] Când le vorbeşte iudeilor, fără să necinstească însuşirea naturii umane: „Acum căutaţi să mă omorâţi pe mine ca om, care am grăit vouă adevărul“,[2] iarăşi nu facem altceva decât să-l cunoaştem şi după însuşirile naturii sale umane, pe însuşi Dumnezeu-Cuvântul, celce este în egalitatea şi asemănarea Tatălui. Dacă este necesar să credem, că Cuvântul fiind Dumnezeu după natură, s'a făcut trup, adecă om cu suflet raţional, atunci ce motiv ar mai putea avea cineva să se ruşineze de graiurile lui rostite ca om? Dacă lapădă cuvintele cuvenite omului [ne întrebăm] cine l-a constrâns să se facă om ca noi? Celce s'a dat pe Sine spre deşertare de bună voie pentru noi,[3] pentru care pricină să respingă acum cuvintele cuvenite deşertării? Pentru aceea dară toate expresiunile din evangelii trebuesc atribuite unei singure persoane, unui singur ipostas întrupat al Cuvântului. Căci Domnul Isus Hristos este „unul“, după Scripturi.

Dacă Hristos este numit apostol şi arhiereu al mărturisirii noastre,[4] ca unul care aduce ca o jertfă Sieşi şi prin Sine lui Dumnezeu-Tatăl şi Duhului Sfânt, mărturisirea credinţii noastre, iarăşi zicem că El este Fiul cel Unul-născut din Dumnezeu după natură. Nu acordăm unui om străin de El numele şi însaşi lucrarea preoţiei, căci El s'a făcut mijlocitor între Dumnezeu şi oameni şi intermediar pentru pace,[5] dându-se pe Sine întru miros de bună mireasmă lui Dumnezeu şi Tatălui.[6] Pentru aceea a zis: „Jertfă şi proaducere nu a voit; ci trup voiu găti mie. Arderi de tot şi pentru păcate nu ai binevoit. Atunci am zis: Iată viu, în capul cărţii s'a scris pentru mine, să fac voia ta Dumnezeule“.[7] Nu pentru Sine, ci pentru noi a proadus trupul propriu întru miros de bună mireasmă. De ce fel de jertfă sau proaducere

[1] Evrei 1_{3}. [2] Ioan 8_{40}. [3] Fil. 2_{7}. [4] Evrei 3_{1}.
[5] I Tim. 2_{5}. [6] Ef. 5_{2}. [7] Evrei 10_{5-7}.

a avut lipsă pentru Sine, El care ca Dumnezeu este mai presus de orice păcat? Dacă toţi au păcătuit, toţi sunt şi lipsiţi de mărirea lui Dumnezeu.[1] Noi ne-am făcut gata spre cădere şi natura omului este slăbită de păcat. El însă nu este aşa. De aceea şi suntem noi lipsiţi de mărirea Lui. Cum poate să fie aşadară îndoială, că mielul cel adevărat s'a jertfit pentru noi şi numai pentru noi? Ar fi o crimă a impietăţii să zicem, că s'a proadus pe Sine, pentru Sine şi pentru noi, pentrucă El n'a greşit nici într'un fel şi nici n'a săvârşit păcat. De ce fel de proaducere a avut deci lipsă, neexistând păcatul pentru care să se facă şi nefiind el nici cunoscut?

Când zice despre Duhul Sfânt: „Acela mă va preamări",[2] dacă înţelegem drept nu afirmăm, că Hristos cel „Unul" a avut lipsă să ia mărire dela altul şi anume mărirea dela Duhul Sfânt, căci Duhul Său nu este nici mai mare decât El şi nici peste El. Hristos zice că a fost preamărit de El, deoarece pentru arătarea divinităţii sale a fost uns de către Duhul Sfânt spre mărire. E chiar aşa caşicând cineva dintre noi ar zice despre puterea ce întâmplător ar fi în el, sau despre ştiinţa unui lucru oarecare, că-l preamăresc pe el. Duhul Sfânt deşi este in ipostas propriu şi socotit ca atare, întrucât Duh este şi nu Fiu, totuşi nu este după natură străin de El. Hristos este adevărul, iar El este Duhul adevărului şi este revărsat de El, dupăcum purcede din Dumnezeu şi Tatăl.[3] De aceea şi dupăce s'a

---

[1] Rom. 3, 23. [2] Ioan. 16 14.

[3] Acesta este unul din acele locuri ale lui Ciril, pe care le invoacă apusenii în sprijinul doctrinei lor despre *filioque* [Vezi de ex. A. Palmieri: Esprit-Saint, articol în Dict. de théol. cath. tom. V. Paris 1913. col. 790—791]. Se 'nţelege că pe nedreptul, fiind aici vorba despre revărsarea Duhului Sfânt în lume, nu despre purcederea Lui ca act divin intern. M'aş abate prea mult dela scopul lucrării de faţă, dacă aş încerca să combat cât de cât erezia, pe care i-o atribue apusenii lui Ciril. Purcederea Duhului Sfânt după vederile lui Ciril, poate forma pentru sine subiectul unei monografii din cele mai interesante şi care ar merita osteneala să fie lucrată. Aici ţin să observ în general atâta, că Ciril ori de câteori a vorbit despre Duhul Sfânt a avut în vedere mai ales pe aceia, cari i-au contestat divi-

înălțat Domnul nostru Isus Hristos la cer, lucrând Duhul Sfânt semne mari prin mâinile apostolilor, l-a preamărit pe El. Despre Hristos s'a crezut, că este Dumnezeu după natură lucrând El iarăși prin Duhul Său. Pentru aceea a și zis: „Că dintr'al meu va lua și va vesti vouă".[1] Nu zicem nicidecum, că Duhul Sfânt ar fi înțelept și puternic prin participare, deoarece este atotdesăvârșit și nelipsit de tot binele, Fiindcă este Duhul puterii și al înțelepciunii Tatălui. adecă al Fiului, este în realitate și înțelepciune și putere.

Deoarece Sfânta Fecioară a născut trupește, pe Dumnezeul cel unit cu trupul în mod ipostatic, zicem, că ea este Născătoare de Dumnezeu. Dar nu cașicând natura divină a Cuvântului ar avea începutul existenței dela trup, deoarece El „era la început și Dumnezeu era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu".[2] El însuși este făcătorul veacurilor, creatorul a toate și împreună vecinic cu Tatăl. Precum am zis deja mai 'nainte, deoarece și-a unit Sieși ipostatic natura umană, a răbdat și nașterea trupească din pântecele ei. Dar nu pentrucă ar fi fost nece-

---

nitatea și expresiunile cari *astăzi* ar putea fi interpretate în sensul lui filioque, n'au avut *atunci* în ochii lui Ciril alt rost decât să arate consubstanțialitatea Lui cu Tatăl și cu Fiul — căci deodată cu ea și prin ea, era asigurată și divinitatea Lui. Acest lucru se vede foarte bine din desele încheieri pe cari le scoate după lungi argumentări și cari sună astfel; „Duhul Sfânt nu-i creatură" [Migne, 75 col. 575]; sau „Duhul Sfânt nu-i făptură, nici zidire" [Id.]; sau „Dumnezeu este și din Dumnezeu, Duhul Sfânt" [Migne 75, col. 1185]; sau „Deci, Dumnezeu este Duhul Sfânt" [Migne 75 col. 1184] și altele.

Când are *anume* în vedere purcederea Duhului Sfânt se exprimă în felul următor:

„Am auzit, că din Tatăl purcede (*ἐκ τοῦ πατρός*) și *nu ne întrebăm prea mult, cum purcede?* ci ținem la definițiile puse nouă de teologi și fericiții bărbați [Migne, 75 col. 1176]; iar într'alt loc zice: „Duhul Sfânt are existență din Tatăl (*ἐκ τοῦ πατρὸς ἔχει ὕπαρξιν*). *Felul purcederii nu am fost învățați* (*τὸν δὲ τρόπον οὐκ ἐδιδάχθημεν*). Ne mulțumim cu măsura cunoștinței date și nu cercetăm prea mult *fără pricepere* cele necuprinse" [Migne 75 col. 1181]... Deci, destul de limpede!

[1] Ioan 16_{14}, [2] Ioan 1_{1-2}.

sară pentru propria sa natură naşterea cea în timp şi în vremurile din urmă ale veacului, ci pentruca să binecuvinteze şi însuşi începutul existenţei noastre şi pentruca născându-L femeia unit cu trup să înceteze blestemul cel împotriva a tot neamul, care trimite la moarte trupurile noastre cele din pământ şi pentruca să fie nimicit prin El şi acel: „Intru dureri vei naşte fii"[1] şi să se adeverească ce s'a zis gura profetului: „A înghiţit moartea biruind"[2] şi iarăşi: „A şters Dumnezeu toată lacrima dela toată faţa".[3] Din pricina aceasta zicem, că El a binecuvântat nunta şi fiind chemat a venit în Cana Galileii împreună cu sfinţii apostoli.

Acestea le-am învăţat a le cugeta dela sfinţii apostoli şi evangelişti, din toată Scriptura cea de Dumnezeu insuflată şi din mărturisirea cea adevărată a fericiţilor părinţi. La toate acestea trebue să consimţeşti şi Evlavia ta şi să mergi împreună cu noi fără nici o înşelăciune. Iar cele ce trebuesc anatemizate de Evlavia ta, au fost alăturate la această epistolă a noastră".[4]

[Urmează] Diacon NICOLAE I. POPOVICIU.

[1] Gen. 3_{16}.
[2] Osea, 13_{14}.
[3] Isaia, 25_{8}.
[4] Migne, 77 col. 109—120.

SUPREMA IMPORTANŢĂ A CITIRII SF. SCRIPTURI.

De D. McINTYRE,
Rectorul Institutului Biblic din Glasgow.

Putem spune „Sf. Scripturi", la plural, deoarece ele constitue „biblioteca divină" [acest cuvânt ne vine dela Sf. Ieronim], sau putem spune „Sf. Scriptură", la singular, deoarece cuprinde Revelaţia lui Dumnezeu.

Sf. Scripturi ne-au fost date „în multe rânduri şi în multe chipuri".[1] Multe din cele povestite în cartea Facerii erau vechi în zilele lui Abraham; istoria lui Izrael este luminată, în frânturi, de proroci; primul secol al erei noastre e plin de strălucirea Numelui, care e mai presus de orice nume. Poezia — pastorală, lirică, elegiacă, epică, dramatică, se împleteşte cu Proza — liturgică, proverbială, apocaliptică, istorică, biografică, epistolară. Iar autorii Bibliei sunt tot atât de diferiţi ca şi forma ei — regi şi căpitani, preoţi şi profeţi, filosofi şi analişti pescari şi păstori, oameni de stat şi savanţi. Toţi aceştia scriu după obişnuinţele şi structura lor mintală, după mediul lor, educaţia şi punctul lor de vedere. Răposatul Primat al Irlandei descria această „complexitate în unitate" într'unul din poemele sale.[2]

Cartea,

In care sunt scrişi psalmii
Şi toată istoria anilor ebraici
Şi toată comoara durerilor sufleteşti
Şi toată măreţia vizionarilor,
Şi toate suspinele şi tăcerile sfinţilor,
Şi toate viziunile de pe malul insulei Patmos;
Ciclu după ciclu desvăluindu-se,

[1] Evrei 1. 1. [2] Redat în versuri libere. N. T.

Şi toate nădejdile, cari fac cerul mai dulce
Decât un vis de ametist şi de aur...

Iar, dormind deasupra valurilor lumii în frământare
Insăşi nepreţuitele cuvinte ale lui Isus,
Şi toată frumuseţea neprihănitei Vieţi,
Şi toată duioşia Uneia şi Desăvârşitei Morţi...

Fost-a vreodată o varietate mai bogată închisă în scoarţele unei singure cărţi? Şi totuşi, atât de multiformă, ea este una. Noi o numim Biblia, Carte şi spunem cu Hristos: Scriptura nu se poate nimici.[1] Unitatea ei este asigurată şi garantată prin aceea că „oameni sfinţi ai lui Dumnezeu au grăit mânaţi de Duhul Sfânt".[2] Autorul Sf. Scripturi — zic Părinţii Bisericii — este *Dumnezeu.*

UNITATE IN VARIETATE.

Divină în originea ei, această Carte nu e mai puţin umană în structura ei. Nimeni nu a exprimat acest gând atât de bine ca Heine, scriind de pe patul său de moarte: „Este bătrână, simplă, modestă şi naturală ca natura însăşi; o carte în haină de lucru şi cu o înfăţişare umilă, ca soarele care ne încălzeşte, ca pâinea, care ne hrăneşte; o carte ce ni se pare familiară şi plină de binecuvântări ca bătrâna bunică, ce o citeşte cu buze dragi tremurătoare şi cu ochielarii pe nas".

Această carte vine în viaţa noastră fără gălăgie: nu sună din trompete, nu vorbeşte în ton declamator: nu-şi desfăşoară splendoarea în faţa noastră, ci luminează tot atât de pe nesimţite ca şi aurora.

Puriştii vor putea critica dicţiunea profeţilor ebraici. Noul Testament îşi glăsuieşte mesagiul în limba străzii. Dintre traduceri, Biblia Kralicka, Versiunea lui Luther şi versiunea „autorizată" englezească, au fixat limba clasică respectivă; altele sunt schilodite prin solecisme şi neobişnuite forme linguistice. Lactantius admite că vechea Versiune

[1] Ioan 10, 35. [2] Petru 1, 21.

Latină este redată într'un stil necultivat; Cardinalul Bembo refuza să citească Vulgata, pentruca admirabilele sale cunoştinţe de latinist să nu sufere de pe urma greşelilor nefericite ale traducerii. Dar în toate acestea Sf. Scriptură este asemenea Domnului Insăşi. Oamenii din satul lui ziceau: „Nu este acesta Fiul Tâmplarului?" Scribii se minunau, desigur cu ciudă: „Cum ştie carte acesta, fără să fi învăţat". Irod Antipa nu-şi putu ascunde desamăgirea după prima şi ultima întrevedere, ce avu cu un Hristos, atât de puţin arătos. Chiar după înviere Domnul nostru este numit de îngeri „Isus din Nazaret"; şi din gloria Lui, El se arată Mariei din Magdala, ca un muncitor, care nu se ruşina de haina lui de plebeu, pe care o purtase o viaţă întreagă...

CEA MAI MARE LITERATURĂ.

Şi totuşi în acest volum atât de puţin pretenţios se găseşte cea mai mare literatură din lume. Cartea Facerii a fost caracterizată ca „cea mai interesantă carte scrisă vreodată"; Cartea lui Iov ca o poemă „care se ridică deasupra întregii poezii a lumii"; Evanghelia a treia „ca cea mai frumoasă carte scrisă vreodată"; Epistola către Romani ca „cea mai adâncă"; rapsodia Sf. Pavel despre dragoste [1] „un imn, care în simţire şi în expresie, este cel mai nobil din câte au ieşit din inima omului". Poetul Robert Burns nu putea asculta cap. VII din Apocalipsă fără să lăcrămeze; şi David Hume mărturisia, că în toată literatura nimic nu se putea asemui cu rândurile majestoase din Apocalips, cari încep cu cuvintele: „Şi am văzut apoi un tron mare alb şi pe Celce şedea pe tron, iar dinaintea feţei Lui pământul şi cerul fugiră şi loc nu se mai găsi pentru ele". Şi am văzut pe cei morţi, pe cei mari şi pe cei mici stând înaintea tronului şi cărţile fură deschise"... [2] In toate întrevederile Sale cu ceice cântau adevărul, El a precizat că şi fiii Impărăţiei

[1] I. Cor. 13. [2] Ap. 20, 11, 12.

vor cerceta Scripturile. El însuşi cunoştea Vechiul Testament în toată vasta-i adâncime. Cuvântul Tatălui său intrase în toate fibrele minţii Sale; din el a scos acele puternice învăţături, cari străbat cu măreţie veacurile. El ţesu din maximele împrăştiate ale Vechiului Testament o haină minunată, pe care, ca Mare Arhiereu, o înfăşură în jurul Său, îmbrăcându-se în Frumuseţe şi Putere.

PROROOCIILE SFINTE.

Primii creştini urmară pilda Domnului lor. In această îndeletnicire ei fură găsiţi de succesiunea Bisericii ebraice. Bereenii cercetau Scriptura zilnic; Curteanul Ethiopian citea cu devoţiune în Cartea Profetului Isaia; credinţa fragedă a lui Timotei era hrănită cu Cuvântul scris. In Biserica post-apostolică se înmulţiră còpiile, manuscrise ale Scripturilor [în primul rând Vechiul Testament apoi scrierile Noului Testament]. Pasagii întregi erau învăţate pe dinafară de tineri şi bătrâni. După masa principală a zilei se făceau rugăciuni în comun şi persoane pioase citeau din Scriptură în fiecare zi. Din fragedă copilărie pruncii învăţau proroociile. Intr'adevăr se poate spune, că în casele creştine Biblia era Abecedarul copiilor. Mulţi din aceia, ale căror nume erau proeminente în Biserica primului veac — Justin, Tatian, Theophil, Athenagoras, Augustin, Ilariu, Victorinus, ca să nu menţionăm şi alţii — aduc mărturie puterii nebiruite a Cuvântului. Harnack cu drept cuvânt spune, că citirea Sf. Scripturi în Biserica primitivă era departe de a fi numai o chestiune de formă: „Ea o citea ca documentul fundamental al răscumpărării şi mântuirii omenirii, care pretinde studiu devotat şi zelos şi priceput şi trăgea din ea toată puterea pentru o viaţă sfântă şi fericită".

Importanţa citirii Bibliei mai este evidentă şi din aceea că antagoniştii adevărului creştin au făcut toate sforţările ca să distrugă Cuvântul cel viu. In sec. II înainte de Hristos chiar, în aceea epocă de neclintită mărturie preamărită în epistola către Evrei

II, 33—39, Antiohus Epiphanes porni o persecuţie împotriva cărţilor sacre ale Evreilor. El decretă ca lună de lună să se facă percheziţii şi toţi aceia, cari vor poseda acele scrieri să fie ucişi, iar cărţile nimicite. O campanie similară fu inaugurată de Diocleţian şi continuată de Galerius. Ceice refuzau să predea Legea Sfântă, erau omorâţi, iar cărţile, arse. Impăraţii erau siguri că prin acest masacru distruseseră irevocabil credinţa creştină. Dar ea se înalţă din cenuşa sa. In sec. 12 Albigensii posedau o còpie a Sf. Scripturi în limba romanică. Cartea fu afurisită de Papa; ceice o apărară şi-i urmară învăţăturile fură exterminaţi fără milă, şi toate exemplarele cărţii sfinte descoperite fură încredinţate flacărilor.

In lumea gândirii toţi duşmanii creştinismului căutară deasemenea să surpe autoritatea cuvântului lui Dumnezeu. Dela Porphirius până la Voltaire şi după el, cele mai înverşunate atacuri fură îndreptate împotriva Sf. Scripturi. Orice opinie care reduce reverenţa faţă de cuvântul lui Dumnezeu, ori slăbeşte autoritatea-i divină, tinde la slăbirea religiei. Dacă nu putem mărturisi cu deplină convingere, „astfel spune Domnul Dumnezeu“, suprema sancţiune divină a credinţei noastre este distrusă.

CUM SĂ CETIM SFÂNTA SCRIPTURĂ.

La întrebarea, cum ar trebui cetite Scripturile, se pot da multe răspunsuri. Să ne mărginim deocamdată la două: ele trebuesc cetite cu înţelegere şi cu pietate.

1. Ele trebuesc cetite inteligent. „Inţelegi ceeace ceteşti?“ spuse Filip eunucului etiopian. Din lipsă de înţelegere Biblia este pentru mulţi o carte pecetluită. Origen vorbeşte nu odată de oboseala, ce copleşise pe creştinii din vremea sa în citirea Bibliei; şi el e de părerea, că deşi această repulsiune se datoreşte în primul rând spiritului lumesc, este însă intensificată de ignoranţă faţă de adevăratul înţeles al cărţilor.

a) O citire grăbită şi superficială poate întuneca

revelaţia, ce Biblia ne-o transmite. Trebue adesea să ne găsim momente liniştite şi libere, aşa încât să putem descurca pentru perceperea noastră firele de gândire, cari sunt ţesute între ele. Ioan Hrisostom avea obiceiul să pună pe cineva să-i cetească epistola către Romani de două ori pe săptămână. Cetind porţiuni lungi din Scriptură dintr'odată, putem mai bine pătrunde înţelesul Duhului. Dr. Stalker povesteşte, că în numeroasele sale călătorii, când Duminecile nu avea posibilitatea să meargă la biserică, se ducea în vre-o grădină şi, în mijlocul naturii, cetia una din epistolele lungi. El mărturisea că până atunci nu pătrunsese nicicând puterea şi splendoarea acelor scrieri.

b) O traducere slabă poate întuneca înţelesul Scripturii. In unele cărţi ale Vechiului Testament, de pildă, în cartea lui Iov şi Prorocii mici, versiunea revizuită [1] adesea aruncă multă lumină asupra textului... Cât pentru Noul Testament unele traduceri moderne ori versiuni în alte limbi, pot să ajute la clarificarea înţelesului. Ar trebui să nu cruţăm nici o osteneală ca să descoperim semnificaţia precisă, pe care Duhul sfânt l-a insuflat versetului. Către sfârşitul vieţii sale Ion Calvin se mângăia cu gândul, că niciodată, cu propria lui voinţă, nu îndepărtase un cuvânt al lui Dumnezeu dela înţelesul său adevărat.

c) Deasemenea, nu trebue să uităm că Biblia e redată mai degrabă în felul oriental şi nu occidental de exprimare. Occidentalul enunţă o propoziţiune, orientalul zugrăveşte o icoană. Un occidental înclină mai mult spre sobrietatea expresiunii, un oriental revarsă un potop de cuvinte. Un occidental, chiar când e turburat, revede evenimentele ca într'o lumină rece de miază-noapte, un oriental, în împrejurări similare, priveşte prin colorit de cutremur şi eclipsă.

CETIREA PIOASĂ A BIBLIEI.

2. Cetirea Bibliei ar trebui făcută cu pietate. Nu vom putea înţelege Cartea decât dacă o des-

[1] Engleză.

chidem cu umilinţă. Un cunoscut predicator spunea studenţilor dela Universitatea din Yale, că dânsul ţinea pe masa sa de lucru două Biblii: una pentru cercetările sale critice, cealaltă pentru exerciţiu spiritual. Această mărturisire trăda, că cercetările sale scripturistice erau făcute într'un spirit greşit. Chiar criticismul trebue să umble cu respect pe pământul sfânt... Bengel aducea în toate studiile sale ştiinţifice sentimentul prezenţii lui Dumnezeu. Canon Scott Holland spune despre pretinul său Episcopul Westcott, că „el cetia şi lucra în aceeaş stare de spirit în care se ruga; şi rugăciunea lui era de-o intensitate puţin obişnuită. De multeori nu se ocupa decât de elemente de critică a textului; dar totul era cufundat într'o atmosferă de teamă, devoţiune, mister şi consacrare". El adesea cita cu convingere vorbele lui Origen: „Fiecare silabă din Sf. Scriptură are puterea şi misiunea ei"; şi adăoga: „fiecare cuvânt este cuvânt de viaţă pentru noi".

Numai în măsura, în care ne apropiem de Biblie într'o atitudine de pietate, vom putea pătrunde gândul Celuice a inspirat Sf. Scriptură. Calvin a spus aceste memorabile cuvinte: „Precum numai Dumnezeu singur poate aduce mărturie cuvintelor sale, astfel aceste cuvinte nu pot găsi plin credit în sufletele oamenilor, decât dacă sunt pecetluite cu mărturia interioară a spiritului".

Deaceea este necesar ca să începem studiul Bibliei în spiritul de rugăciune. Schubert a călătorit în Orient pentru a putea pătrunde mai bine gândul scriitorilor sacrii; noi, să ne grăbim la Tronul harului... Thomas Boston din Ettrick îşi deschidea Biblia în original şi se ruga lui Dumnezeu să-i dea putere să înţeleagă, căci îi era mintea obosită: şi, pe când se ruga, lumina de sus cădea pe pagina cărţii. Dr. Adam Clarke lucră 25 de ani pentru marele său comentariu asupra Bibliei. Masa sa era acoperită cu tot felul de cărţi, pe cari le consulta încontinu; dar dacă cineva ar fi intrat pe neaşteptate în odaia sa de lucru, l-ar fi găsit ade-

seori în genunchi, înaintea unei Biblii deschise, cerând lumina Duhului Sfânt.

APLICAŢIE PERSONALĂ.

Cetind Biblia în această stare de spirit, vom ceti scripturile cu o aplicaţie personală, dupăcum spune şi adagiul atât de familiar: „adaptează-te tu însuţi la text, şi adaptează textul la tine". Pe când cetim, va reeşi din vre-o pagină un precept, căruia trebue să ne supunem, vre-o făgăduinţă ce putem îmbrăţişa, vre-o pildă de urmat. Mai întotdeauna va fi ceva în desăvârşită contrazicere cu ceeace simţim ori facem noi... Biblia este cea mai modernă din cărţile lumii; pentrucă învăţăturile ei ne pun întotdeauna în faţa unui ultimatum şi suntem duşipe nesimţite la principiile esenţiale cari indică pentru noi soluţiile practice în toate împrejurările vieţii. Şi aceasta este cea mai puternică dovadă despre divinitatea ei.

Indreptându-ne către Biblie cu acest ţel practic, vom găsi în ea puterea mântuitoare a lui Dumnezeu. In oglinda cuvântului lui Dumnezeu ne vom vedea şi chipul lui Hristos. Noi descoperim neputinţa noastră şi privim desăvârşirea Lui. Mărturii putem aduna cu miile. Filosoful Kant, cu puţin timp înainte de a muri, a scris unui pretin: „Bine faci că-ţi întemeezi pacea şi credinţa pe Evanghelii, pentrucă în Evanghelii şi numai în Evanghelii este izvorul adevărurilor spirituale adânci, după ce raţiunea le-a căutat pretutindeni, în zadar". Ewald, celebrul ebraist, vorbind cu Dean Stanley, ridică un Nou Testament de pe masa sa de lucru, zicând: „In această cărticică e toată înţelepciunea lumii". Unul dintre cei mai vrednici Scoţieni de demult avea obiceiul să zică, deschizându-şi Biblia: „Acesta este cuvântul lui Dumnezeu pentru mine". Şi nu se găseşte oare în ea, pentru fiecare din noi, un cuvânt de îmbărbătare, în care să ne putem pune nădejdea? Făgăduinţele lui Dumnezeu, oricâte ar fi ele, se plinesc toate în Hristos, în care este Aminul...

Traducere din englezeşte de:
SANDA I. MATEIU

MIŞCAREA LITERARĂ.

CE ESTE UN CONCORDAT CU VATICANUL, de *Isaia I. Suru*. Tiparul Tipogr. Diecezane, Caransebeş, 1933. Pagini 171. Preţul 60 Lei.

Problema concordatului cu biserica romano-catolică a stârnit în ultimul deceniu destul de zgomotos viaţa bisericească şi de stat a ţării noastre. Statul român, cu desconsiderarea celor mai elementare obligaţiuni pe cari le are faţă de religia majorităţii sale covârşitoare, a ţinut să fie cât se poate de atent faţă de catolicism, acordându-i în detrimentul legii strămoşeşti, drepturi şi privilegii, pe cari nu le avea nici sub stăpânirea austro-ungară.

Nu cunoaştem dedesubturile politicei noastre de stat, dar după felul în care cârmuirea tratează Biserica ortodoxă de un timp încoace, constatăm cu durere că se dă o atenţiune deosebită catolicismului, în timp ce Ortodoxia este în fel şi chip jignită şi stânjenită în lucrarea ei mântuitoare.

Episcopatul nostru şi-a împlinit chemarea, demascând la timpul şi la locul cuvenit primejdia, dar se pare că trăim în veacul XVIII — cel mai cumplit din istoria Românilor, — sub casă austriacă, de nu ne mai ascultă nime, şi nu în casă românească, ortodoxă, dela care aşteptăm un tratament mai civilizat.

Cifrele din bugetul cultelor al a. 1933--34, sunt cea mai nouă dovadă a felului cum statul favorizează catolicismul latifundiar, în vreme ce ia pâinea zilnică din gura slugilor Bisericii sale tradiţionale. P. C. Părinte Virgil Nistor, a arătat în „Telegraful Român", Nr. 49—50/1933, cu claritate şi obiectivitate nedreptatea revoltătoare ce se face Bisericii ortodoxe în acest buget, dar de sigur şi acest rechizitor al cifrelor bugetare o să rămână un glas în pustiu, ca şi glasul celorlalte cifre anterioare.

Dar să se ştie un lucru. Şi acesta îl spunem răspicat şi subliniat: Oricâte mijloace politice se folosesc şi se vor mai folosi în ori ce chip pentru catolicizarea Românilor, sunt şi rămân infructuoase. Catolicismul a fost şi rămâne străin de firea Românilor. Istoria naţională, cel puţin din secolul XIII de când papii, începând cu Grigorie IX (1234) au încercat pe toate căile ofensive şi agresive să facă prozeliţi printre Români, este o dovadă vie şi argumentul cel mai hotărâtor, că între Români catolicismul nu are ce căuta.

Nu are nici o afinitate cu sufletul poporului nostru. Ortodoxia e identificată cu acest suflet, nu catolicismul. Excepţia de 1700 şi reacţiunea care se face astăzi în sânul bisericii române unite în contra catolicizării,[1] confirmă întru toate acest adevăr. Dragoste cu sila nu se poate. Acest lucru să-l înţeleagă odată catolicizanţii şi politicianii cari ne guvernează ţara. Căci să ştie şi să fie convinşi şi de al doilea lucru. Anume: cum în trecut Românii au răbdat toate prigoanele, dar au reacţionat când nu mai puteau răbda, aşa şi astăzi, răbdăm până mai putem acumula în suflete apărarea şi nedreptatea vădită, dar vom reacţiona şi suntem absolut siguri, că mai dispunem de atâta strămoşească energie sufletească, cu care să ne scuturăm de pe umeri haina, străină sufletului nostru şi contrară firii noastre, în care încearcă catolicizanţii să ne îmbrace cu volnicie.

Noi iubim dreptatea şi urâm fărădelegea. Aceste lucruri să le audă consulii!... Căci prin favoruri şi privilegii ajungem cu toţii tot mai mult ca să adeverim din nou spusa lui D. Cantemir, pentru întreg neamul românesc, că „nici o religie nu este aşa de urâtă Moldovenilor ca cea papistă".

*

Aceste cuvinte de legitimă şi justă revoltă, ni le-a prilejuit cartea dlui I. Suru, profesor la Academia teologică din Caransebeş, în care dsa face un studiu bine şi amplu documentat asupra concordatului cu Vaticanul, privit nu „printr'o prismă obscură a actualităţii", ci prin prisma realităţilor luminate de adevăr" (pg. 4). Ideea de care s'a condus autorul în studiu a fost ca să evidenţieze marea greşală pe care a făcut-o statul nostru ortodox, când a încheiat concordatul din 1927 de o parte, iar de altă parte să arate netemeinicia pretenţiunilor curiei papale când încheie un concordat.

După o prefaţă (pg. 3—6) în care autorul îşi prezintă planul lucrării, urmează un capitol asupra necesităţii raporturilor dintre Biserică şi Stat (pg. 7—22), cari trebue să existe în chip normal independente, ajutându-se reciproc, — şi altul, în care face un scurt istoric al raporturilor dintre Biserică şi Stat (pg. 23—35), dela antichitatea păgână, până în zilele noastre.

De aci încolo lucrarea are trei părţi.

In partea I cuprinde: originea istorică-genetică a concordatului în legătură cu formarea şi afirmarea tendinţelor papale, despre concordat în general şi istoricul concordatelor (pg. 36—76).

[1] Vezi: Patria [Cluj] din 21 Februarie, 2 Aprilie şi din 16 Iunie 1933. Unirea [Blaj] Nr. 12 din 25 Martie 1933 şi Telegraful Român [Sibiu] Nr. 30—31 din 8 Aprilie 1933.

In partea II autorul vorbeşte despre natura concordatului, teoria privilegiilor, teoria contractelor (evoluţia suveranităţii puterii papale până astăzi, tratatele şi relaţiile politice dintre Vatican şi State, despre obiectul concordatelor şi încetarea lor de a mai avea efect, din care conclude că concordatul nu are valoare din punct de vedere juridic şi deci nu poate avea valoarea tratatelor internaţionale, teoria legală şi despre obligativitatea concordatelor, din cari reese că concordatul este o lege de Stat, care depinde de legislaţia internă a statului (pg. 77—141).

Partea III cuprinde în cap. I Concordatul României cu Vaticanul: evoluţia raportului dintre Biserică şi Stat şi problema catolicismului în România (pg. 143—159), cu subdiviziunile *a)* Propaganda catolică la Români şi *b)* De ce n'a prins catolicismul la noi. Prin comparaţie cu Păstorul cel bun şi oile dl I. Suru, plecând dela cuvintele spuse de Mântuitorul la Ioan 10, 1 şi urm., compară situaţia catolicismului la noi cu a străinului de care fug oile. „Biserica ortodoxă şi-a pus sufletul pentru neamul românesc, ca şi păstorul cel bun, pentru oile sale". Catolicismul, cu tendinţele lui de absolutism şi imperialism, „este ceva străin", — deadreptul contrar firii şi sufletului românesc, dornic şi iubitor de libertate şi independenţă (pag. 156—7).

In cap. II din partea III autorul face istoricul Concordatului român şi consecinţele lui funeste pentru ţara şi Biserica noastră (p. 160—171). Cu toate împotrivirile legale, Concordatul a fost ratificat pe motivul că era o dorinţă a Regelui Ferdinand I, iar guvernele au fost prea slabe ca să poată trece aceasta dorinţă la dosarul „dorinţelor pioase" (p. 162—3). Prin concordat Statul român a privilegiat cultul catolic, neţinând seamă că interesele lui „sub aspect confesional sunt strâns legate de ortodoxie", iar „prin Concordat vor fi crud lovite" (p. 6).

Roadele Concordatului le culegem an de an atât prin obrăznicia agresivă catolică în ţara noastră, din ce în ce mai îndrăzneaţă, cât şi prin protestele repeţite şi documentate cari se ridică în contra lui. Concluzia finală a cărţii dlui I. Suru este, că Statul român trebue să ţină seamă de aceste proteste bine justificate şi să şteargă din istoria ţării româneşti *„pata Concordatului"*, ca nu cumva aceasta buruiană să înceapă să aducă roade (p. 171).

Cu dorinţa aceasta se încheie cartea pe care o prezentăm înşirând-o cu cinste în rândul celorlalte cărţi şi studii cari au lămurit, au criticat şi au combătut cu toată competinţa şi obiectivitatea Concordatul încheiat de statul român cu Vaticanul, — între cari reamintim discursul I. Prea Sfinţitului Mitropolit *Nicolae* rostit în Senatul ţării şi publicat sub titlul profund semnificativ *„Biserica împotriva concordatului"*, precum şi studiile

juridice şi canonice ale dlui Dr. I. Matei (Valoarea Concordatului încheiat cu Vaticanul, Politica bisericească a statului românesc etc.), ale adv. T. Popescu şi R. Cândea ş. a.

Concordatul nu intră în prevederile constituţionale ale ţării noastre şi nici în tradiţia religioasă, morală, canonică şi legală a Bisericii creştine. Până când dibăcia diplomaţiei papale se amestecă în treburile interne ale statulul român, Biserica ortodoxă nu are de nădăjduit nici o îmbunătăţire dela acest stat. De aceea cu conştiinţa că slujim cinstit adevărului creştin în ţara noastră, nu vom înceta criticile la adresa amestecului străin în ţară şi până la ultima răsuflare nu vom înceta să strigăm: jos privilegiile din ţară. — Jos concordatul! Pr. IL. V. FELEA.

*

I. Lupaş: DOCUMENTE ISTORICE PRIVITOARE LA MOŞIILE BRÂNCOVENEŞTI DIN TRANSILVANIA ŞI OLTENIA 1654—1823. Cluj, 1933.

Eruditul istoric dela Universitatea din Cluj, publică, însoţite de o întroducere, o serie de documente istorice de cel mai mare interes pentru cunoaşterea legăturilor familiei Brâncoveanu cu Ardealul. Cele mai vechi sunt două acte din 1654, prin cari văduva lui Gheorghe Rákoczi I şi fiul ei Gheorghe Rákoczi II vând moşia dela Sâmbăta de sus lui Preda Brâncoveanu, bunicul lui Constantin Vodă Brâncoveanu. Prin aceste diplome cari se păstrează în arhiva centrală din Budapesta, se stabileşte adevărata dată de când a intrat Brâncoveanu în posesiunea acelei moşii. Alte 7 acte datează din anii 1713—14; prin ele se arată intervenţiile făcute de Constantin Brâncoveanu la curtea din Viena pentru a i se permite să cumpere imobile în cuprinsul Transilvaniei.

Prin două adrese din 1724 ale consiliului de răsboiu către comandantul Transilvaniei Königsegg, se desaprobă violenţa cu care se poartă atât comandantul Königsegg cât şi episcopul Pataki faţă de Românii ortodocşi. Adresele aceste au fost date în urma protestului Doamnei lui Constantin Brâncoveanu faţă de gestul lui Pataki de-a lua cu forţa biserica ortodoxă din Făgăraş, ctitoria lui Brâncoveanu.

O altă serie de acte, copiate din arhiva muzeului Bruckenthal, dau informaţii despre evoluţia procesului dintre urmaşii lui Brâncoveanu şi moştenitorii lui Samuil Doboşi din pricina unor datorii ce grevau moşiile brâncoveneşti dela Sâmbăta de sus, Berivoi şi Poiana Mărului în favorul moştenitorilor lui Doboşi (1760—1772). Datoriile acestea fiind plătite în contul principilor Brâncoveanu de negustorul braşovean Dumitru Marcu, moşiile acestea îi rămân acestuia ca zălog până în 1803, când principele Manolache Brâncoveanu intră, după achitarea datoriei, iarăşi în posesiunea lor.

In sfârşit printr'un act de donaţiune dela 1823, principele Grigorie Brâncoveanu fiul lui Manolache Brâncoveanu donează aceste moşii bisericii şi şcolii greceşti din Braşov, până când reforma agrară din România mare dă aceste moşii sătenilor din Sâmbăta de sus şi Poiana Mărului.

Intr'o frumoasă şi sintetică întroducere dl profesor Ioan Lupaş evidenţiază după cuviinţă tendinţa de penetraţiune paşnică a lui Brâncoveanu în ţinuturile ardelene, aşa cum Mihai Viteazul a încercat acelaş lucru cu sabia. Deasemenea arată rezistenţa Saşilor din Braşov şi Sibiu faţă de această penetraţiune românească în burgurile lor.

Publicaţia este o admirabilă contribuţie la luminarea epocei ardelene din veacul al XVIII-lea. D. S.

*

Sergiu Bulgakoff: ORTODOXIA, în româneşte de *Nicolae Grosu;* Sibiu, 1933. Tipografia Arhidiecezană; pag. 248. Lei 120 (broşat); 150 (legat).

Cu toatecă „Revista Teologică" (Nr. 1—2 pe Ian.-Febr. 1933) s'a ocupat de această carte preţioasă, atunci când a apărut ediţia franţuzească în librăriile româneşti, socotim că nu e de prisos să mai stăruim puţin asupra ei, cu prilejul apariţiei traducerii româneşti. In recenzia sa, colegul Teodor Bodogae a epuizat tot ce se putea spune în câteva rânduri de revistă despre valoarea cărţii numite, aşa încât noi vom sublinia aici mai mult importanţa evenimentului şi condiţiunile cu totul superioare în care a apărut tălmăcirea românească.

Cine urmăreşte cu câtuşi de puţin interes activitatea cărturărească ce se desfăşoară pe un plan întins şi inteligent la Sibiu, poate să-şi dea seama curând că nu ne aflăm în faţa unor tipărituri ocazionale. Cele din anii trecuţi anunţau pe cele ce le avem astăzi înaintea ochilor; iar cele de astăzi anunţă pe cele de mâine. *Seria scrierilor didactice*, inaugurată prin apariţia primului volum din catehezele dascălului devotat educării creştine a elevilor săi, profesorul de religie dela liceul „Andreiu Şaguna" din Braşov, Dionisie Făgărăşanu, a anunţat la rândul ei *seria teologică*. Două feluri de publicaţii, corespunzătoare celor doi stâlpi ai neamului românesc din Ardealul zilelor grele: Biserica şi Şcoala, tot aşa de strânse întreolaltă cum una din instituţiile din care-şi culeg materialul nu poate fi cugetată separat, fără ca să nu pomeneşti automat şi pe cealaltă. Şi una şi alta, prin glasul înaltului lor iniţiator, I. P. S. Mitropolit Nicolae, cheamă la întrecere forţele tinere ale Bisericii noastre. Inceputul prea frumos al seriei teologice îl face cartea care a stârnit atâta sensaţie în cercurile teologice din Apus — şi nu greşesc dacă spun că a făcut şi va mai face şi prozeliţi — „Ortodoxia" Părintelui Prof. Sergiu Bulgakoff.

Frumos tradusă de dl Nicolae Grosu, cunoscut ostenitor în publicistica bisericească dela Sibiu, care actualmente îşi desăvârşeşte studiile teologice în străinătate, cartea are meritul de a fi cea mai elegantă tipăritură ieşită în ultimii ani din teascurile tipografiei Mitropolitului Andreiu. Timpul scurt care a trecut de când a apărut în franţuzeşte şi până ce librăria noastră a pus-o în mâinile cetitorilor într'o execuţie tehnică ireproşabilă, pe lângă că descopere râvna iniţiatorilor, osteneala traducătorului şi sârguinţa tipografiei editoare, arată maicuseamă ce se poate face, cu silinţă şi jertfă. Aviz editurilor noastre româneşti dintre cari unele excelează prin negrija ce pun în tipărirea cărţilor.

Trecând peste achiziţia preţioasă ce a făcut-o cartea teologică românească prin această operă de valoare, ca şi peste folosul ce-l va aduce tuturor celorce aşteptau apariţia ei, mă întreb dacă cele 2000 de exemplare tipărite pot să satisfacă toate cererile? GRIGORIE T. MARCU.

*

W. A. Visser't Hooft: — ORTODOXIA VĂZUTĂ DE UN PROTESTANT. In româneşte de *Teodor Bodogae* — Sibiu, 1933; Revista Teologică (Problemele vremii Nr. 3); pag. 58. Lei 25.

Al treilea număr din publicaţia periodică „Problemele vremii" care iese pe lângă „Revista Teologică", a apărut în librărie în a doua jumătate a lunei Iunie. Lucrare interesantă şi cât se poate de actuală, ieşită din ostenelele unui devotat ostaş al curentului ecumenic pentru apropierea şi colaborarea bisericilor creştine, ea merită să fie citită cu sârguinţă de toţi ceice privesc cu optimism la sforţările ce se fac de o vreme încoace pentru închegarea frontului creştin.

Cartea este bine tradusă de colaboratorul revistei noastre, dl Teodor Bodogae, absolvent de teologie.

In loc de orice altă recomandaţie, pun aci cuvintele dlui Prof. N. Colan din prefaţă: „Cred că e bine să ştim din când în când şi ce spun alţii despre noi". GR. T. M.

*

Arhim *Dr. Iustin Suciu:* ERMINEUTICA BIBLICĂ, Arad, 1933. Edit. autorului. Pag. 169. Lei 50.

S'au scurs câţiva ani de când venerabilul profesor Dr. I. Suciu dela Arad a promis teologiei româneşti scrierea cu titlul de mai sus. In primăvara anului curent promisiunea aceasta a devenit realitate prin publicarea acestui manual, pentru ştiinţa interpretării Sfintei Scripturi. Lucrarea are menirea de-a servi pe studenţii institutelor teologice, dar şi pe particulari. In fruntea scrierii aflăm prefaţa iscălită de vlădica Grigorie al Aradului, în care se arată necesitate „mai mult ca oricând a acestui manual, al unui bun cunoscător al Sfintei Scripturi". Prefaţa este urmată de cuvântul autorului.

Autorul evidenţiază în pagina introductivă scopul cu care s'a hotărât a scoate această călăuză „pentru dreapta înţelegere a Sfintei Scripturi".

Introducerea este dedicată chestiunilor de ordin general; astfel dă definiţia acestei discipline (disciplina care cuprinde regulele pentru orientarea ştiinţifică spre adevărata interpretare a cărţilor Sfintei Scripturi), arată obiectul, vorbeşte despre necesitatea şi folosul Ermineuticei, face istoricul scurt al disciplinei, fixează limita interpretării şi vorbeşte apoi despre felurile interpretării.

Introducerea este urmată de cele 3 părţi principale: 1. Noetica, 2. Euristica, 3. Proforistica.

Partea primă expune teoria diferitelor sensuri pe care le are Sfânta Scriptură. Astfel vorbeşte autorul despre înţelesul literal, simbolic şi tipic. Bogată este partea aceasta în exemple luate atât din vechiul cât şi din noul Testament.

Euristica ne învaţă să aflăm diferitele sensuri pe cari le au cărţile Sfintei Scripturi în diferitele lor părţi. Se insistă aici asupra uzului de vorbire în Biblie şi asupra contextului.

Proforistica, se ocupă de formele de expunere ale sensului Sfintei Scripturi; ea se opreşte mai cu dinadinsul la: parafrază, glosă, scholii, comentar, tratatul exegetic şi omilie, iar calităţile interpretului biblic formează ultima secţiune a acestui capitol.

In „adaosul" cuprins între paginile 155—169 se face istoria interpretării Bibliei la iudei şi creştini (în timpurile primare patristice, în evul mediu, în timpul mai nou *a)* la catolici, *b)* la protestanţi, *c)* la răsăriteni — (români, greci ruşi, sârbi şi bulgari).

Lucrarea este fructul unei munci asidue, bazată pe-o îndelungată şi rodnică experienţă didactică, dar P. C. autor ţine totodată samă de cele mai alese lucrări cari s'au scris în acest domeniu. Astfel sunt consultaţi rând pe rând autorii Hilber, Székely, Ianovici, Reithmayr, Kohlgruber, Mader, Kortleitner, König, Chiricescu, Scriban şi alţii.

Recomandăm cu toată căldura acest manual practic. Pentru student este un manual folositor, pentru preot un îndreptar indispensabil la întroducerea în meşteşugul interpretării Sfintei Scripturi.

N. NEAGA

CRONICĂ.

GOSPODĂRIA COMUNISTĂ SE PRĂBUŞEŞTE. Faimoasele planuri cincinale ieşite din oficinele moscovite, cari au avut darul să sperie la început lumea, au sfârşit cu un eşec lamentabil. Cel economic, l-am înmormântat de mult. Iar odrasla lui, planul de cinci ani pentru scoaterea lui Dumnezeu dintre graniţele Rusiei roşii, a putut ghici orişicine că şi-a început agonia deatunci decând a fost pus în aplicare. Modul impresionant, — mucenicesc de impresionant, — în care ţăranii ruşi au petrecut Paştile anului acesta, plătind fiecare trăsătură de clopot cu ruble grele şi udând cu sângele lor treptele puţinelor biserici rămase nepângărite de teroarea bolşevică, nu sunt singurele dovezi cari vădesc nebunia destructivă a celor fără Dumnezeu, aşa cum podul de cadavre de peste Nistrul îngheţat din iarna anului trecut, n'a fost singurul semn că raiul bolşevic e un iad pe pământ. Dincolo de faimoasele teorii ale lui Fr. Engels şi Karl Marx, ieşite din ura oarbă împotriva unei stări de lucruri — ce-i drept anormale — în care se aflau popoarele Europei în preajma anului 1847, când la congresul comunist dela Bruxelles cei doi călăi morali ai atâtor milioane de victime semănate peste trupul bătrânei Europe cereau cu mânie: „Proletari ai tuturor ţărilor, uniţi-vă" — creştinismul împrăştiase în lume dragostea care ferîceşte şi împacă, excluzând ura care nimiceşte. Omenirea care a nesocotit această cheie a armoniei universale, putea să ajungă după atâta rătăcire, în posesia ei, crezând că a aflat-o în ură şi rătăcire? Nicidecum! Evreul din Trier a aplicat un diagnostic — greşit, desigur — stărilor încordate din Europa de acum un secol. Timpul l-a dovedit a fi ceva mai mult: criminal!

In încordarea dintre „minoritatea celor avuţi, care superioară în bogăţie se credea superioară în toate şi între majoritatea celor lipsiţi, care egală fiind în libertate se credea egală în toate", materialismul istoric, ateu şi anarhic, nu putea să dea decât roadele pe cari le vedem. In aceste repetate eşecuri ale teoriilor marxiste aplicate în Rusia de astăzi aflăm confirmată indirect valabilitatea permanentă a ordinei sociale semănate în lume de creştinism — şi numai a ei. In Italia împinsă de comunism pe pragul anarhiei, mâna energică a ducelui Benito Mussolini a gâtuit comunismul în faşe. Germania, democratizată de insuccesul avut în marele răsboiu, a fost mai bine de un deceniu pradă agenţilor Moscovei şi a ciracilor unei

comuniste primejdioase, Clara Zetkin, femeea deputat care îşi văzu spulberate în faţa morţii ce a luat-o de curând dintre oameni, toate planurile ei de vizionară îndrăzneaţă, în care se vedea — deşi era înaintată în vârstă, prezidând în curând primul Reichstag roşu. Un erou norocos, creştin şi deci duşman al tuturor semănătorilor de disoluţie socială, Adolf Hitler şi-a întors uriaşul popor de pe marginea prăpastiei, îndreptându-l cu faţa spre cele două puncte cardinale ale ideologiei sale curajioase şi sănătoase: Dumnezeu şi neamul. Iar în vreme ce socialiştii lui Landau şi Mayer Ebner pregăteau sărbătoarea lui Karl Marx în Cernăuţ-ul înstrăinat al Bucovinei oropsite şi studenţimea română-creştină protesta — cu folos, întrucât pomenirea pusă la cale a fost oprită de comandantul militar, — la el acasă, în Trier (Germania), Karl Marx era înmormântat pentru a doua oră: detaşamentele de asalt naţional-socialiste înălţau la locul de pelerinaj al socialismului agresiv european, pe casa în care la 5 Maiu 1818, primejdiosul doctrinar al anarhismului contemporan vedea lumina zilei, steagul Germaniei mântuite împodobit cu crucea cu cârlige (Hakenkreutz), pe care cancelarul Adolf Hitler îl poartă ca pe o sabie însângerată dealungul şi dealatul ţării sale.

In Franţa, deputatul Cachin şi aliaţii lui n'a făcut şi nici nu face mare treabă. Dar ceeace e mai surprinzător, în Rusia, la ei acasă, unde această grimază sprijinită de forţă promitea să se mai menţină încă în ciuda deselor nemulţumiri ale păturii groase a poporului ce se revoltă mereu şi plăteşte tot deatâtea ori răsvrătirea cu sânge, puternicii zilei încep să mai slăbească chingile — şi nu în lucruri de nimic. Zilele trecute, o telegramă particulară (datată Paris 20 Iunie), anunţă din sursă moscovită demnă de încredere că dictatorul Stalin restabileşte proprietatea individuală. Inceputul l-a făcut printr'un decret promulgat la 20 Iunie, care recunoaşte drepturi fiecărui comunard (adică membru al colhozului) de a cumpăra pentru proprietatea sa individuală, o vacă, vite mici şi păsări de curte.

Care este concepţia creştină despre proprietate şi cumcă comunismul e unul din duşmanii ei, se ştie (vezi pentru orientare: Dr. Gh. Sândulescu. — Concepţia creştină despre proprietate şi duşmanii ei, Tip. Mănăstirii Neamţului, 1932; şi Dr. D. Spânu. — Suferinţele sociale şi Hristos, Cernăuţi, 1925; pag. 88—97). Pământul este al Creatorului. Omul nu trebue să uite că este numai administrator al averii sale. Dar iarăşi pe de altă parte, scria Sf. Ap. Pavel Tesalonicenilor: Cine nu lucrează nici să nu mânânce.

Iar dacă o minte luminată dar rătăcită uneori ca autodidactul Pierre Ioseph Proudhon († 1865) „cel mai înverşunat batjocoritor din câţi a avut Biserica vreodată", afirmă brutal că „proprietatea este furt", tot el se grăbeşte să rectifice, contra-

zicându-se, că proprietatea individuală este „la meilleure garantie de la liberté".

Proaspătul decret promulgat la Kremlin, departe de a fi o simplă concesiune făcută poporului agitat al Rusiei, sporeşte simţitor semnele ce anunţă prăbuşirea unei ordini sociale bastarde, menţinută numai prin teroare şi ură şi anunţă restabilirea singurei forme sociale adecvate spiritului omenesc, care este cea propovăduită de creştinism.

De aceea, aşteptăm plini de nădejdi bune, cele ce vor mai veni.

Colosul cu picioare de lut, azi se clatină. Mâine se va prăbuşi! GRIGORIE T. MARCU.

*

CONSTITUIREA FRĂŢIEI ORTODOXE ROMÂNE, SECŢIA SIBIU. Credincioşii Bisericii ortodoxe române din Arhiepiscopia de Alba-Iulia şi Sibiu, învitaţi în centrul mitropoliei Ardealului, s'au întrunit, în 18 Iunie 1933, în număr mare, la constituirea secţiei sibiene a Frăţiei ortodoxe române.

Dupăce înainte au participat la Sfânta Liturghie şi la deschiderea adunării eparhiale în catedrala mitropolitană, după ameazi, la ora 3, s'au adunat în sala Teatrului orăşenesc. Aici s'a făcut deschiderea adunării de constituire, premergându-i cântarea unei rugăciuni cucernice, executate, dulce şi mişcător de corul studenţilor Academiei Andreiane.

In discursul său, plăzmuit cu măestria savantului recunoscut şi des întrerupt de aprobările auditorului, preşedintele Frăţiei ortodoxe, dl profesor *Sextil Puşcariu*, care n'a uitat că poartă numele unui colaborator cu mare trecere al fericitului Şaguna, a precizat programul Frăţiei ortodoxe române, insistând îndeosebi asupra concepţiei şi ideologiei ortodoxe. Oratorul cere ca fiecare membru al Frăţiei, în sfera sa de activitate, să contribue ca prestigiul Bisericii noastre să crească; fiecare membru să fie un apărător hotărât al ierarhilor şi preoţilor, ori de câteori aceştia vor fi atacaţi, şi să nu sufere ca ortodoxul să continue a fi minoritar în ţara sa. Să cerem cu toţii ca statul român să aibă toată solicitudinea pentru Biserica dominantă şi ca autonomia ei să rămână neştirbită. Duhul marelui mitropolit Andrei trebue păstrat cu sfinţenie. Cu aceste sentimente, izvorâte din dragoste şi respect pentru legea străbună, elementul mirean a intrat în „F. O. R."

Lungi şi însufleţite aplauze însoţesc cuvintele preşedintelui societăţii.

La propunerea dlui S. Puşcariu I. P. S. Sa Mitropolitul *Nicolae* este proclamat preşedinte de onoare al adunării.

Se trimit, din adunare, telegrame omagiale *M. Sale Regelui* şi *Preafericitului Patriarh Miron.*

Luând apoi cuvântul I. P. S. Sa, Mitropolitul *Nicolae*, a spus, în rezumat, următoarele:

Mulţumesc, în numele acestei adunări, dlui profesor Sextil Puşcariu, preşedintele „Frăţiei ortodoxe române", atât pentrucă a venit să prezideze adunarea de constituire a secţiei arhiepiscopiei noastre, cât şi pentru luminoasa cuvântare ce a rostit, zugrăvind, cu atâta pătrundere, rolul salvator al ortodoxiei *în istoria poporului românesc. Acest rol îi revine şi astăzi ortodoxiei în deplină măsură. Această convingere o mărturiseşte „Frăţia ortodoxă română".*

In drumul propovăduirii acestei convingeri întâlnim glasuri răsleţe, de curând ivite şi printre noi, cari pretind să fie izgonită credinţa religioasă din viaţa publică şi să rămână cel mult o inofensivă „chestiune particulară".

Teza îi aparţine socialismului şi ceice o susţin vreau să scoată statul, societatea, viaţa economică şi cea spirituală de sub influenţa religiunii.

Dar ea e greşită, ca orice idee care-şi are sorgintea în necredinţă. Religiunea este un fenomen universal în omenire şi atât de organic legat de sufletul omenesc, încât în mod firesc îşi resfrânge acţiunea ei în toate domeniile vieţii.

Este religiunea, de sigur o chestiune — nu particulară, ci — personală, *căci cum comunică credinciosul cu Dumnezeu, în cămara intimă a sufletului său, nu-l poate controla statul şi poliţia. Dacă am trăi ca Robinson, religiunea ar rămânea izolată în cadrele unei existenţe personale. Dar noi trăim în societate, în sânul neamului nostru, care este un organism viu, cu anumite condiţii de viaţă. Constituind o condiţie de viaţă pentru neamul nostru, nu poate rămânea la buna dispoziţie „particulară" a oricui. Cine va putea trage la îndoială adevărul, verificat în tot trecutul neamului românesc, că ortodoxia este primordiala condiţie şi forţă spirituală a lui? Şi cum ar putea ea să fie ascunsă în unghierul unei chestiuni de natură particulară? Şi mai ales aici la noi în Ardeal, unde am trăit prin ortodoxie şi sub scutul Bisericii ne-am organizat întreaga viaţă naţională? Dar oriunde credinţa religioasă trăieşte într'un suflet, acel suflet se manifestă prin credinţa sa în mijlocul familiei, al statului, a societăţii, în orice domeniu de viaţă al lor. Criza de astăzi, care nu este numai politică şi economică, ci în primul rând o criză sufletească, nu poate fi remediată decât prin puterile de prefacere şi înoire ale credinţii religioase.*

Din acest punct de vedere se deschid orizonturi largi pentru religiune în viaţa publică. Biserica noastră trebue să stea astăzi, poate mai mult ca oricând, în ajutorul neamului, ca să răsbească cu forţe înoite deasupra frământărilor şi greutăţilor prin cari trece.

Iată de ce ne bucurăm că intelectualitatea noastră din Ardeal a înțeles semnele timpului când s'a organizat în „Frăția ortodoxă română". Dar problemele la a căror înfăptuire s'a angajat ea, există în tot cuprinsul țării și prin urmare ea va trebui organizată pretutindenea.

Dl președinte, desfășurând programul Frăției, a declarat că ea va apăra Biserica și autonomia ei.

I. P. S. Sa arată în legătură cu aceasta, că autonomia este o condiție esențială pentru desvoltarea Bisericii. Noi nu înțelegem sub autonomie separația dintre Biserică și stat. Aceasta ar fi o rătăcire păgubitoare pentru viața națiunii. Dar o Biserică robită, este o Biserică slăbită în funcțiunile ei, o Biserică care și-a rupt legătura cu scopurile supranaturale pe cari are să le propovăduiască, iar o astfel de Biserică nu poate fi folositoare nici din punct de vedere național.

Dna *Eugenia Tordășianu* salută adunarea în numele Societății Femeilor ortodoxe, care a avut și are un rol de căpetenie în toată mișcarea ortodoxiei; cu atât mai ales va colabora această societate cu F. O. R.

Prot. *I. Duma* din Petroșani a vorbit în numele preoțimii ardelene, care cu mare plăcere și bucurie a luat act despre organizarea F. O. R. cu un program de muncă atât de grăitor, întemeiat pe învățăturile Mântuitorului.

Un răsunet viguros al tinerimii noastre din Valea Jiului a fost, după aceasta, interpretat, prin cuvinte spuse cu toată verva tinerească, din partea dlui profesor Ghiță, puternic aplaudat.

Studentul în teologie, *V. Coman*, a vorbit ca reprezentant al studenților Academiei teologice „Andreiane", asigurând comitetul eparhial, că acești tineri au să fie bunii cercetași ai Frăției, slujindu-o cu tot devotamentul generației tinere din Uniunea națională a studenților creștini români.

Se face alegerea organelor secției eparhiale. Sunt aleși în: Comitetul general al „Frăției Ortodoxe Române" din eparhia Sibiu: Președinte: Gh. Bogdan-Duică; vicepreședinți: Dr. Gh. Preda și N. Colan; secretar: Ioan Sandu.

Membri: Ordinari: Dr. L. Borcia Sibiu, A. Demian Orăștie, Șt. Demian Făgăraș, Dr. Gh. Dubleș Hunedoara, Dr. I. Culcă Covasna, N. Gavrilescu Petroșani, Prof. Ghiță Petroșani, Dr. Glăjar Brașov, Dr. Il. Holom Dumbrăveni, V. Lazăr Sibiu, Dr. M. Lupaș, Săliște, H. P. Petrescu Sibiu, I. Moșoiu Brașov, I. Paznicu Miercurea-Ciuc, H. Teculescu Sighișoara, Dna Eugenia Tordășianu Sibiu, S. Țeposu Sibiu, Dr. A. Vlad Orăștie, președintele stud. teologi Sibiu, de prezent studentul V. Coman.

Suplenți: I. Brânzea Brașov, Pant. Bratu Miercurea-Sibiu, V. Bologa, Sibiu, I. Vulcuțiu Diciosânmărtin, Gh. Dragoș Făgăraș, Ioan Dragomir Sibiu, V. Langa Agnita.

Cenzori: Ing. Eugen Comşa Sibiu, Dr. Mafteiu Sibiu, I. Rebega Sibiu. Cassier: R. Perian Sibiu.

Comitetul de direcţie: Gh. Bogdan-Duică, preşedinte, Dr. Gh. Preda, N. Colan, S. Ţeposu, Prof. V. Lazăr, I. Sandu, dna E. Tordăşianu, preşedintele stud. în teologie, de prezent studentul V. Coman, membrii.

Dl *Dr. Gh. Preda,* vicepreşedintele secţiei eparhiale Sibiu, mulţumind — în absenţa dlui Bogdan-Duică, — pentru onoarea ce se face aleşilor în comitet, constată că înfiinţarea societăţii Frăţiei a fost în adevăr o necesitate a vremii. Exprimă elogii intelectualilor dela Cluj, iniţiatorilor şi înfăptuitorilor acestei societăţi creştine, amintind raportul de armonie între ştiinţă şi religie. In legătură cu aceasta, insistă asupra viitoarei activităţi a Cercului de studii social-creştine, întemeiat de Inaltul Chiriarh dela Sibiu.

Dl *N. Colan,* rectorul Academiei teologice, raportează despre membrii înscrişi, urmând ca lista prezentată să se completeze.

La sfârşit, dl preşedinte S. Puşcariu aduce mulţumiri tuturor celor întruniţi, pentru interesul viu manifestat şi la această ocazie şi declară închisă adunarea de constituire a Frăţiei ortodoxe române, secţia Sibiu.

*

Seara, la ora 8½, s'a ţinut în catedrala mitropolitană *concertul religios,* dat de un cor excepţional, constătător din 150 persoane, sub conducerea probată şi neobosită a vechiului profesor T. Popovici, şi în prezenţa unui foarte numeros auditor. Erau corurile mitropoliei şi al şcoalei normale „Andrei Şaguna", întărite cu membri din Reuniunea „Gh. Dima" şi cu studenţi ai Academiei teologice „Andreiane".

Voci de măestre puteri, ca ale solistelor, dna Mioara Stroia şi dşoara Claudia Ivan, şi ale soliştilor C. Popa, Ioan Neamţu, P. Viţelariu, merită toată lauda noastră şi a altora.

O savantă conferenţă a cetit, în cadrul acestui concert, dnul profesor universitar *Ştefan Bogdan,* despre: Biserică şi viaţa socială.

*

In ziua adunării F. O. R.-ului s'a aranjat, la întrarea Teatrului, o expoziţie de *cărţi religioase,* care s'a bucurat de atenţiunea deosebită a publicului.

După „Tel. Rom."

*

CENTENARUL NAŞTERII LUI VISARION ROMAN. Duminecă, 9 Iunie a. c., s'a sărbătorit la Sibiu, din iniţiativa băncii „Albina" centenarul naşterii lui Visarion Roman. Sărbătoritul a

fost un distins fiu al Bisericii noastre şi un preţios colaborator al marelui mitropolit Andreiu Şaguna. Şcoala care l-a crescut a fost seminarul Andreian. Ajuns în viaţa obştească, a fost învăţător şi — la nevoe — notar în Răşinari, apoi profesor, publicist, director de banca, consilier episcopesc, membru coresp. al Academiei etc. Deosebitele sale aptitudini pentru problemele economice şi le-a vădit mai ales prin întemeierea Institutului de credit şi economii „Albina" din Sibiu, institut care a organizat, condus şi patronat — am putea spune — întreaga viaţă economică a Românilor din Ardeal, dela sfârşitul veacului trecut până astăzi.

Visarion Roman a vrut să pună acest institut în slujba progresului economic al naţiei şi — prin acest progres — în slujba progresului cultural al acesteia. Şi „Albina" a respectat testamentul moral pe care i l-a lăsat marele ei întemeietor. (A donat, spre scopuri culturale şi filantropice, peste 90.000.000 Lei).

Solemnitatea comemorativă s'a început printr'un parastas săvârşit în catedrala mitropolitană. După parastas în Aula Academiei teologice „Andreiane" I. P. S. Mitropolit Nicolae a arătat vrednicia lui Visarion Roman ca fiu al Bisericii ortodoxe; dl Ministru al Cultelor D. Gusti a omagiat amintirea sărbătoritului în numele guvernului; dl prof. I. Lupaş a arătat în numele Academiei rolul lui în întreaga noastră viaţă naţională din epoca şaguniană; dl Dr. Gh. Preda a zugrăvit osârdia lui V. Roman ca membru în comitetul central al „Astrei"; dl I. I. Lapedatu a vorbit în numele Băncii Naţionale a României, iar dl C. Popp a adus ilustrului defunct omagiile asociaţiei bancare „Solidaritatea".

După solemnitatea din Aula Academiei teologice s'a făcut un pelerinaj la mormântul lui Visarion Roman, unde s'au depus coroane şi unde a vorbit — din partea institutului de credit şi economii „Albina" — dl director I. Vătăşan, iar din partea ziarului „Universul" d. G. Lungulescu.

*

ADUNAREA EPARHIALĂ a arhiepiscopiei de Alba-Iulia şi Sibiu s'a deschis în ziua de 18 Iunie a. c. şi a durat trei zile. In discursul său de deschidere I. P. S. Mitropolit Nicolae a arătat grija ce trebue s'o poarte Biserica şi păturei muncitoreşti, care nu trebue lăsată pradă curentelor primejdioase ale vremii. Biserica noastră a fost şi este a poporului *întreg.* In grija ce-o va avea de toate păturile sociale ale obştii credincioase sfânta noastră Biserică va fi ajutată de Cercul de studii social-creştine, precum şi de societatea „Frăţia Ortodoxă Română" întemeiată de curând.

La recepţiile cari au avut loc în reşedinţa mitropolitană a vorbit frumos dl Dr. Gh. Dubleş, deputat al adunării eparhiale,

despre rostul corporaţiilor noastre bisericeşti, elogiind pe I. P. S. Mitropolit Nicolae pentru înţelepciunea şi energia cu care conduce Biserica noastră de dincoace de Carpaţi. Răspunde, emoţionant, înaltul chiriarh.

In restul şedinţelor adunării eparhiale reprezentanţii clerului şi poporului au avut prilejul să ia cunoştinţă despre viaţa bisericească din ultimul an şi să contribue la cât mai buna ei îndrumare pentru viitor.

Remarcabile în frumuseţea şi bogăţia lor au fost raportul secţiilor unite ale consiliului arhiepiscopesc (Raportor: N. Colan, rectorul Acad. teol. Sibiu) şi al senatului bisericesc (Raportor: Prot. I. Duma-Petroşeni). Ele au avut darul să arete că graţie înţeleptei conduceri şi graţie strădaniei clerului nostru ajutat de credincioşii mireni, Biserica noastră este într'o vădită ascensiune către realizări tot mai mari, împotriva tuturor vitregiilor cu care trebue să lupte în cumplitele zile de astăzi.

La propunerea deputatului-profesor A. Popa adunarea eparhială a votat şi o moţiune de protest contra nedreptăţii crunte cu care este tratată Biserica ortodoxă română din partea statului şi contra privilegiilor pe care statul continuă să le acorde cultelor minoritare. In aceeaş moţiune se cere energic, ca statul să purceadă cât mai curând la înfăptuirea justelor revendicări ale Bisericii neamului. NECULCE.

NOTE ŞI INFORMAŢII.

PROBLEMA reorganizării învăţământului teologic nu a murit încă. Ea este reluată din când în când; şi încă massiv şi cu elemente inedite. Mărturisim, că aceasta ne bucură. Pentrucă problema trebue rezolvită fără amânare, spre folosul sfintei noastre Biserici şi al neamului.

Ultima oară a reluat-o părintele Vasile Radu, profesor la facultatea teologică din Chişinău, într'un număr al ziarului „Cuvântul".

Ceeace regretăm este, că şi părintele V. Radu a apucat pe drumul prăpăstios, deschis de părintele profesor Popescu Mălăeşti, prin faimoasa sa broşură „despre bureţi". P. C. Sa încă a luat-o razna. Nu fiindcă e nemulţumit cu actuala situaţie a facultăţilor de teologie; căci şi noi suntem. Nici pentrucă doreşte înmulţirea catedrelor la facultatea de teologie din Bucureşti; fiindcă şi noi o dorim. Ci fiindcă părintele V. Radu ar dori să „orientalizeze" prea unilateral facultatea din capitală, cerând înfiinţarea a vr'o 7 catedre pentru istoria şi limbile popoarelor vechi din Orient, mulţumindu-se cu câte-o catedră pentru studiile teologice de concepţie şi formare sufletească, cum este, de-o pildă, Dogmatica, Apologetica, Morala. Mai mult: P. C. Sa crede că studii ca Sociologia, Ascetica sau Omiletica pot chiar lipsi din învăţământul facultăţilor.

De sigur, studiile orientale nu strică nimănui. Dar noi ne îndoim că facultatea teologică va putea pregăti, aproape excluziv cu ajutorul istoriei şi limbilor popoarelor antice, preoţii pe care-i reclamă astăzi „poporul care — vorba părintelui V. Radu — cere şi altceva dela preot decât slujbă religioasă".

Religia creştină este viaţă trăită în Hristos. Trăită îndeosebi de preot. Iar pentru această viaţă e mai necesar studiul Apologeticei, al Dogmaticei, al Bibliei şi al Filozofiei creştine, decât filologia — fie ea şi a limbilor semitice.

Dar este necesară mai ales meditaţia şi rugăciunea şi practica bisericească. După credinţa noastră *acestea* ar trebui deci intensificate şi în facultatea teologică. In felul acesta credem că preoţimea noastră s'ar pregăti într'adevăr pentru apostolatul cel mai efectiv: apostolatul prin pilda vieţii personale a preotului, apostolatul discret, prin contagiune.

Dar părintele V. Radu mai doreşte ceva: desfiinţarea facultăţii de teologie din Chişinău, la care P. C. Sa este profesor.

Iar asta este cel puţin indelicat. Ceice-au înfiinţat această şcoală superioară de ştiinţă şi viaţa ortodoxă, au avut temeiuri înţelepte şi au făcut un lucru bun. Şi oricine va scoate vr'o cărămidă din edificiul ei, pentru a o zidi aiurea, surpă temeliile sufleteşti ale fraţilor noştri de peste Prut.

Dar părintele V. Radu devine cel mai devotat ucenic al părintelui Popescu Mălăeşti (cel cu „bureţii") abia când se leagă de Academiile teologice din Ardeal. Ce-o fi având părintele V. Radu cu aceste Academii, nu ştim. Ştiam că pe P. C. Sa îl pasionează doar limbile orientale, iar aceste academii sunt aşezate tocmai în laturea apuseană a ţării. A, da: P. C. Sa nu cunoaşte, probabil rânduielile noastre bisericeşti, decât din memorabila broşură a părintelui Popescu Mălăeşti. De aceea confundă Academiile noastre teologice, în cari se învaţă mai mult româneşte decât jidoveşte, cu şcoalele de cântăreţi, iar pe profesorii lor, cu nişte analfabeţi cari nu ştiu măcar din câte cărămizi a fost zidit turnul Babilonului. Cât despre studenţii acestor şcoli, mai ales cei din Sibiu, ei au cea mai mare slăbiciune: suportă viaţa de internat, cu rugăciuni şi slujbe şi muncesc alături de profesorii lor analfabeţi, pentru ca să ia... doar două premii din cinci, la concursul „Tinerimii române", unde censorii au fost tocmai profesorii facultăţii teologice din Bucureşti...

Să fii sănătos, părinte Radu, că noi ne vedem de treabă.

*

BATJOCURA bugetară se repetă a nu ştiu câta oară. Actualul guvern, în loc să repare vechea nedreptate cu care a fost tratată până acuma Biserica ortodoxă de către stat, a adâncit şi mai mult mizeria materială a instituţiei sacre a neamului, pentruca din bucata de pâine luată dela ea să li se păstreze şi sporiască chiar privilegiile cultelor minoritare — şi'n special ale cultului unit.

Revoltătoarea nedreptate e arătată şi în numărul de faţă al revistei noastre, dupăce părintele consilier arhiepiscopesc V. Nistor făcuse acelaş lucru într'un recent număr al „Telegrafului Român". Cu nume şi cifre, fără comentarii largi. Comentariile largi ar fi şi inutile, când cifrele vorbesc atât de elocvent, încât ar trebui să înţeleagă până surzii dela Bucureşti, dalailamele vistieriei statului şi călăii preoţimii noastre. Căci pentru ei au fost scrise aceste cifre. Nu pentru Blaj. Şi totuşi — lucru curios — Blajul este cel care se supără. Un individ care n'are măcar curajul să-şi iscălească rodul glagoriei sale neputincioase, în loc să ceară frăţeşte, dreptate pentru toţi, găseşte că revendicările noastre nu-s decât „cântec vechiu" şi „tânguire dominantă".

Nu e pentru întâia oară când cinismul de pe Târnave îşi elatează murdăria tradiţională. De aceea nici nu mai, replicăm. Intrebăm însă guvernul care nu e numai al Blajului

ci al ţării întregi, până când are de gând să patroneze obrăznicia agresivă şi favoritismul canonicilor cari n'au făcut dela rasboiu încoace nici o operă de zidire sufletească, mulţumindu-se doar cu lăturile politicianismului lucrativ? Până când înţelege acest guvern să îngroape în privilegii un alt cult, ai cărui slujitori îşi cer concediu „până la revizuirea tratatelor de pace" şi până când înţelege acest guvern să-şi bătă joc de Biserica neamului şi de slujitorii ei răbdători până la mucenicie?

Ori vrea acest guvern să ne silească să coborâm la sate cu nacazurile şi nedreptăţile revoltătoare ce i se fac Bisericii ortodoxe? Căci în felul acesta *acolo* vom ajunge.

*

DIRECŢIUNEA Revistei Teologice şi-a dat silinţa şi până acuma, să facă tot posibilul pentruca cititori ei, în schimbul modestului lor abonament, să aibă la îndemână un preţios organ de îndrumare şi informaţie în domeniul ştiinţei şi vieţii bisericeşti.

Ostenelile celorce alcătuesc această publicaţie periodică sunt bogat răsplătite prin rodurile duhovniceşti răsărite pe urma acestor osteneli în sufletul iubitei noastre preoţimi şi în marea obşte a credincioşilor. Tot ceeace-şi îngăduesc aceşti jerfelnici osârduitori, este să se bucure atunci când văd că silinţele lor discrete sunt preţuite după cuviinţă. Şi nu sunt rare prilejurile. Cel mai recent ni-l îmbie „Ţara Noastră", oficiosul partidului naţional-agrar de sub conducerea dlui Octavian Goga, care în numărul său din 29 Iunie 1933 scrie: „Intre puţinele noastre organe pentru ştiinţa şi viaţa bisericească Revista Teologică este una din publicaţiile de prestigiu. Nu numai vechimea ei, dar şi calitatea colaboratorilor face ca ea să fie unica revistă bisericească demnă de interes a Ardealului".

Cu toate greutăţile fireşti ale prezentului, această publicaţie îşi va urma drumul jalonat de cei douăzeci şi trei de ani de apariţie, căutând să pună la mâna cititorilor ei tot mai bogate resurse de zidire sufletească şi de sporire a conştiinţei lor ortodoxe.

O nouă dovadă despre aceasta dorim să dăm trimiţând gratuit abonaţilor Revistei Teologice ultima broşură din publicaţia periodică „Problemele vremii": *Ortodoxia văzută de un protestant* de *W. A. Visser't Hooft,* în traducerea dlui T. Bodogae.

N. C.

*

MĂRUNTE

— Cancelarul Hitler a desfiinţat toate partidele opoziţioniste din Germania, inclusiv partidul centrului catolic. In Germania naţional-socialistă preoţii catolici nu vor mai putea face politică. Pentru care pricină presa Vaticanului atacă violent regimul hitlerist.

— Distinsul nostru colaborator, părintele Spiridon Cândea, şi-a luat licenţa în teologie la facultatea din Atena. Faptul că după doi ani de studii la facultatea din capitala Greciei Sf. Sa a fost în stare să obţină titlul de licenţiat „cu mare laudă" este o grăitoare dovadă despre râvna după lumină cu care a fost înzestrat de Dumnezeu şi despre temeinicia studiilor făcute de Sf. Sa la Academia teologică „Andreiană".

— După organizarea „Frăţiei ortodoxe române" pe eparhii, conducătorii acestei asociaţii religioase au purces la organizarea ei pe protopopiate. Este inutil să mai amintim că aceşti conducători sunt primiţi pretutindeni cu cea mai înaltă înţelegere şi cu cel mai cald entuziasm.

— In biblioteca asociaţiei mirenilor „Frăţia ortodoxă româna" au apărut până acum patru broşuri: 1. Opera culturală-educativă a Bisericii ortodoxe în viaţa poporului român, de prof. I. Lupaş (10 Lei). 2. Ortodoxia în mijlocul frământărilor de azi, de Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului (5 Lei). 3. Intemeierea „Frăţiei ortodoxe române", cu statutele Asociaţiei, publicată de Biroul central (10 Lei). 4. Misiunea istorică a ortodoxiei române, de Prof. Sextil Puşcariu (5 Lei). Broşurile se pot comanda dela Birourile secţiilor eparhiale ale F. O. R.-ului.

— In toamna anului în curs va ieşi de sub teascurile Arhidiecezanei din Sibiu lucrarea părintelui diacon Nicolae I. Popoviciu despre „Epicleza euharistică". Lucrarea tinărului profesor dela Academia teologică „Andreiană" va apărea în *Seria teologică* iniţiată de I. P. S. Mitropolit Nicolae prin publicarea recentă a „Ortodoxiei" lui S. Bulgakoff.

— După informaţiile noastre broşurile cari apar în biblioteca „Frăţiei ortodoxe române" vor fi trimise gratuit tuturor membrilor fondatori, pe viaţă şi activi ai F. O. R.-ului.

— Se svoneşte că marele misionar creştin Sadhu Sundar Singh, despre care dela plecarea lui în Tibet (1929) nu se mai ştia nimic, ar fi mort.

— America a trimis în lume, într'un singur an (1932) nu mai puţin de treizeci de milioane de Biblii. Din acestea prin librării au fost desfăcute 7.500.000 exemplare. Biblia a bătut deci recordul şi ca succes de librărie. N. C.